

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: *Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.*

I ÅRG.

STOCKHOLM, 15 OKTOBER 1912.

N:r 16.

Det dagas.

Prolog vid Nordiskt kvinnorösträttsmöte i Skodsborg sommaren 1912.

I.
Växer en längtan sig mäktig i världen,
ingen kan dämpa dess vingade sus.
Växer i stillhet den fram invid härden
eller i stormarnas dånande brus,
en gång den skall över världene klinga,
må den ock vänta i tusende år,
en gång den skall alla hinder betvinga,
en gång sin fullbordans glädje den når.

Ingen förkväver en längtan, som lågat,
brunnit likt milan i furuskog.
En dag dock måttet är målat och rågat,
en dag ha längtan och väntan fått nog.
Kvinnan föddes till mannens like,
avsattes, dömdes från rättens bord,
fick sitt kringbyggda, egna rike,
dömdes att lysna till halva ord.

Sekler ha fjärran som skuggor hänslidit.
Släkte föddes och släkte dog.
Sekler ha slumrat och längtat och lidit,
utan att gryningens timma slog.
Sekler ha tegat. Blott ensliga röster
klagade dova som höstregnets brus.
Nu strålar morgonens stjärna ur öster,
löftesrikt siande dagens ljus.

Morgonens stjärna, som solguden bådär,
han, som bär rättvisans gyllne baner,
han, som långt in uti framtiden skådär,
jämnar ut vägen och trosvisshet ger,
guden, som bor uti mänskornas hjärtan,
domarn, omutlig och stor i sin makt,
delande jublet och delande smärtan,
rättens okuvliga, eviga vakt!

II.
Våren har kommit, och vindarna sjunga
friska och muntra sin erövrarsång.
Snart genom molnen, som hopat sig tunga,
bryter väl sol efter väntan lång.
Då giva bergen väldiga vatten,
då bilda källor en brusande flod,
trotsande kölden och trotsande natten,
— flöden av längtan och tålmod.

Mäktig går dansen mot havet, det vida.
Varje fördämning nu vika får.
Väldig är floden, och stränderna bida
fruktbara skördar för kommande år.
Floden ger stolt sina håvor men strävar
vidare, vidare havet att nå,
sänder en stråle av livskraft, som bävar
genom de böljande massornas blå.

Havet når fram till all jordenes stränder,
flodvattnets kraft genom havet far.
Jublande trosvis sin hälsning den sänder,
äter och åter ge stränderna svar.
Dallringen går över världene vida,
ingen kan hämma dess farande ström,
ingen kan hämma de krafter, som smida
sanning och dåd utav det, som var dröm.

III.
Trosvissa kvinnor, vars hjärtan ha brunnit,
starka kvinnor med varsam hand
sökt uti tysthet och fränder ha funnit,
fränder bland kvinnor i alla land.
Runtomkring jorden en kedja de knyta.
Starkare blir den var dag, som går.
Ödsliga trakter de bana och bryta,
anande hoppfullt en gryende vår.

Intet kan skingra de hängivna leden.
Tron uppå målet är fast som granit.
Lång var väl vägen på brunbrända heden,
segern dock värd är all möda, allt nit.
Händer ha mötts över land, över vatten,
ögon ha tindrat som stjärnornas ljus.
Dagen har kommit — ändad är natten!
Snart tonar segerfanfarnas brus.

Fjell Eder alla, som kämpat och lidit
smålek och smärta för fredlig bedrift!
Fjell Eder, som för oss alla ha stridit
tålmodigt stilla i handling och skrift!
Er skola senfödda släkten beprisa,
signande Er, som för rätten stred,
sökande värda Er möda sig visa,
släkte på släkte och led efter led!

Elsa Collin.

Grand Pensionat

A. DEHN

Stockholm, Strandvägen 7 A

Telegramadress: Dehpensionat

Rikstel. 31 69, 25 08

Allm. Tel. 547, 873

CONSTANCE MALMSTRÖM

f. d. A. E. Schulzhets — Firman grundad 1794

KAM- & BORSTAFFÄR samt rikhaltigt lager af Toilettartiklar

23 Regeringsgatan 23

Allm. Tel. 112 42

73 C Drottninggatan 73 C

Allm. Tel. 105 93

Friska blommor och vackra begravningskransar

"LA ROSE" Blomsterhandel

30 Sturegatan, Stockholm.

LAGERSONS

SKOMAGASIN

Jakobsgatan 18 - Fredsgatan 8

Ansvar och solidaritet.

Sedan urminnes tider ha kvinnorna visat ansvarskänsla, när det gällt vården av barnen och hemmen, det arbetsområde som legat dem närmast, både på grund av deras kön och levnadsförhållanden.

Allteftersom gränsen för deras arbetsfält utanför hemmets dörr vidgats, har ansvarskänslan troget följt dem. Vi höra ingen klagan över bristande ansvarskänsla i kvinnornas arbete inom den stora lärarinnekåren, inom den ännu större industriarbetarskåren, handelskåren m. fl. Banker och affärer anförtro dem sina kassor, och de åtnjuta fullt lika stor tillit som männen.

På alla de stora arbetsområdena för kvinnor följer dem icke blott ansvarskänslan utan även en stark solidaritetskänsla. De inse nyttan och nödvändigheten av att hålla ihop för att uppehålla sitt anseende och för att förbättra sin ställning och sina levnadsvillkor. Detta ger dem styrka och förskaffar dem förmåner.

Resultatet av denna solidaritetskänsla är påtaglig och visar sig genast. Var och en känner den personliga fördelen därav.

Så långt är allt gott och väl. Ansvar och solidaritet gå här vackert hand i hand.

Men hur annorlunda ser det ej ut, om man vänder sig till det stora arbetsfältet för kvinnans rösträtt och hoppas att där få möta alla dessa kvinnor med samma goda egenskaper.

De ha då smält ihop till en relativt ringa mängd, och deras arbete i den gemensamma obrukade jorden präglas i regeln icke av samma berömvärda nit för allas bästa, som vi förut sett.

Tvärtom se vi korslagda händer, tröga steg och lättjefull väntan på att skörda frukterna av det lilla fåtalet flitiga vingårdsarbetarskors möda. Dessa arbeta natt och dag, unna sig varken vila eller glädje för att så snart som möjligt skaffa *alla* kvinnor den förbättrade ställning i samhället och de ökade förmåner som rösträtten, och endast rösträtten, kan tillskynda dem.

Dessa få är det som rödja och plöja, som så och plantera, som ränsa och vattna, som plocka upp och bära bort alla de stenar, som kastas in på marken av hänfulla åskådare. Dessa få är det också som hålla modet uppe, när skörden slår fel, just som den tyckes stå färdig att bärgas.

Och alla de andra, de som dock tro på nyttan av detta arbete och nyttan av att vinna rösträttens dyrbara frukt — vad göra de? De se lugnt på, som ägde de varken ansvars- eller solidaritetskänsla i sin själ.

Hur kan detta vara möjligt, frågar man sig. Ja, det måtte bero på, att kvinnorna ännu äro nybörjare i medborgareyrket, därifrån de varit uteslagna jämt lika länge som begreppet medborgare funnits till.

Men vore inte nu tiden att vakna upp till ansvarskänsla, även när det gäller det stora och allmänna bästa?

Jag talar inte om dem som ännu inte förstå, att rösträtten har något vär-

Kvinnorösträtten i Finland.

Ett uttalande

av en känd finsk politiker och lantdagsman.

Kvinnorösträtten infördes i Finland samtidigt med en större förändring — den allmänna och lika rösträtten. Bådas verkningar äro därför så sammanvävda, att det knappast är görligt att bestämt särskilja dem från varandra. Den mest iögonfallande erfarenheten angående kvinnorösträtten hos oss är väl den, att knappast någon större reform gått så lätt och naturligt för sig som denna. Man måste nästan anstränga sig för att komma ihåg, att man i själva verket har att göra med en nyhet. Man nästan förvånar sig över så mycket tveksamt famlande mellan mängden av teoretiska skäl och mot-skäl i en så enkel sak: Kolumbi ägg! Männen ha på intet sätt blivit miss-handlade eller förtryckta av den kvinnliga majoriteten inom valmanskåren, vilken skickat blott 12 till 7 kvinnor på 100 män till lantdagen. Påståendet, att det stora antalet socialdemokrater bland lantdagsmännen skulle bero på kvinnorösträtten, motsäges av statistiken; det beror nog på den allmänna rösträtten eller riktigare på sociala förhållanden och måhända på folkpsykologiska egendomligheter. — Kvinnorna tyckas ha förblivit alldeles desamma som förut, kanske litet nöjdare med tillvaron — om vi bara icke hade Ryssland, som förstör tillvaron för oss allihop, både män och kvinnor. I fråga

om den politiska kompetensens fördelning torde man våga påståendet, att medelnivån bland kvinnorna icke är lägre, sannolikt en smula högre än bland den stora mängden nytillkomna manliga valmän. Ty de mest kompetenta männen ha i flertalet fall redan förut haft rösträtt, medan även de mest kompetenta kvinnorna först nu blivit röstberättigade, och bland de breda lagren bygger kompetensen väsentligen på en för båda könen lika folkskolebildning och livserfarenhet. Inom lantdagen åter har kompetensens medelnivå synts mig vara tämligen nära densamma bland männen som bland kvinnorna. Och om även de mest kompetenta av folkrepresentanterna väl måste erkännas åtminstone hittills ha funnits bland männen, så har detta främst berott därpå, att så många bland dem haft en långvarigare övning, och att männen varit talrika-re representerade på de levnadsbanor, som erbjuda den bästa beredningen för lagstiftarens kall.

Alltså: Inga katastrofer, icke ens några smärre samhällsolyckor, en ökad solidaritet, fastare samling kring samhällets uppgifter och till dess försvar under hotfulla tider. En fördubbling av de aktiva medborgarnas antal.

Helsingfors den 21 september 1912.

Arvid Neovius.

de. Jag talar om de hundra tusental av kvinnor, som väl inse detta, men ändå ingenting göra för att påskynda ernäendet av detta värde.

Varför anmäla de sig inte åtminstone till inträde i någon F. K. P. R. och bidra med den lilla årsavgiften, som i allmänhet icke överstiger 1 kr.? Är detta offer för stort för ett mål, som betyder höjande av alla kvinnors allmänna anseende, möjliggörande av kvinnors deltagande i lagstiftningen och bevakande av kvinnors speciella intressen?

Är det verkligen för mycket begärt, att varje kvinna, som icke lider nöd, och som gillar och önskar rösträtt för kvinnan, att hon går in i någon av de 187 F. K. P. R. som finnas i alla delar av vårt land?

Och är det för mycket begärt av dem, som redan äro inne, men av en eller annan orsak icke varit verksamma, att de nu kände så pass ansvar och solidaritet, att de grepe verket an med att skaffa nya medlemmar, ett jämförelsevis lätt arbete, om man har aldrig så litet tid och är i beröring med människor?

Gång på gång höra vi av våra makt-havande motståndare, att så länge våra rösträttsföreningar ej visa större medlemssiffra, kan man ej bevilja oss rösträtt. Borde ej sådana ord tvinga varje kvinna, som har en smula stolthet att i närmaste F. K. P. R. hämta en årsav-

giftsbok och gå ut och samla in kvinnor, unga och gamla ur *alla* samhällsklasser?

Trögheten återhåller massor av kvinnor. De komma sig ej för att ta initiativet till en anmälan, men kan saken ordnas utan ringaste besvär för dem, äro de villiga och t. o. m. tacksamma.

Var och en som tänker över hur viktigt det är att *genast* bemöta motståndares argument, fattar, att kunde vi vid detta års slut uppvisa en väsentligen ökad medlemssiffra, så gjorde det dubbelt gagn nu mot senare.

När man uppmanar kvinnor till detta ringa arbete, händer det att man får till svar: "Jag känner ingen, som jag kan fråga." Detta är ett stort miss-tag. Man bör tvärtom fråga alla man känner. Ibland får man ja, ibland nej. Alltid får man inom kort någon eller några, fler än man vågat hoppas.

Det behövs blott god vilja och ett fast beslut att göra vad man kan utan att förtröttnas. Utan energi vinnes intet stort mål.

Men först och främst böra vi göra klart för oss vad ansvar och solidaritet kräva av oss till inbördes hjälp och till vinnande av nya riktlinjer i det offentliga livet, där vi dagligen och stundligen se så många ödesdigra misstag, som tydligen härröra från ensidigt manliga synpunkter i styrelsen.

Vi måste genombävas av den vissheten, att så länge kvinnans moderlig-

Teori och praktik.

Sann historia.

Herr X. är ingen kvinnohatare, visst inte. Han sätter kvinnan mycket högt, — när hon håller sig på sin rätta plats och inte går i vägen för männen eller försöker blanda sig i deras affärer, som hon inte förstår. Ah, denna kvinnoemancipation, hur sticker den inte fram på alla håll! Bara ordet äktenskapsförord, "paktum", kan försätta herr X. i en verklig upphetsning av ädel indignation. Tänk vilket misstroende till maken, hur sårande för hans hederskänsla ett sådant "paktum" måste vara! Och framförallt, vilket dumt och onödigt tilltrasslande av egendomsförhållanden etc. etc.

En dag i somras kom — som ett åkslag på ett eljest klart och fridfullt firmament — från en bank en anmodan till herr X. att ordna ett litet papper. Det gällde en halvt förgäten penningaffär med en studiekamrat. Och den måste ordnas genast. Icke mycket pengar funnos disponibla och — inga vänner i staden. Den närmast på landet boende, herr Y., ringdes upp:

— Käre bror, det är så och så, kan du hjälpa mig? Det brådskar.

— Skulle gärna vilja, men det är omöjligt. Det går ingen båt in till sta'n förrän i eftermiddag och i dag, lördag, stängs ju bankerna klockan 2.

— Så fatalt! Hur ska' jag kunna klara den här förargliga historien. Aldrig mer ska' jag då —

— Vänta, infaller Y., jag kom att tänka på något. Min hustru är inne i sta'n i dag. Om du ringer upp om en stund, skall jag ha talat med henne. Kanske hon kan hjälpa dig. Hon har litet pengar på banken.

— Hallå! Jaha! Jo, hon ville göra det, och om du nu —

— Men, min snälle bror, du sa' ju nyss själv, att det inte gick någon båt. Hur ska' din fru då hinna få en bevitnad fullmakt och allt det där, som behövs för henne för att ta ut några pengar. Då äro vi ju lika när igen.

— Min hustru har paktum, så hon klarar saken själv.

— Har hon? Nå då så, — gu'ske lov!

E. H.

het och hängivenhet saknas i politiken och lagstiftningen, så länge saknas något av det väsentligaste och mest humaniserande, som kunde skapa högre lycka för mänskligheten.

Inför en sådan visshet bli våra hjärtan varma och vår håg brinnande. Våra steg till stängda dörrar bli lätta, och våra ord få det manande och vinnande tonfall, som besegrar.

Det finns ett amerikanskt ordspråk, som varje barn lär sig, "Try and try, and if you don't succeed, try again."

Om ni alla som äro medlemmar i F. K. P. R., ville för en tid göra dessa ord till ert valspråk, skulle ni få uppleva en oanad tillslutning till vår rörelse.

Och ni skulle få känna hur ansvaret och solidariteten växte inom er och skänkte er krafter och tillfredsställelse.

Försök och försök — lyckas du inte, så försök igen — och du lyckas.

Ann Margret Holmgren,
f. Tersmeden.

Rätt är makt.

Av Sigrid Kruse.

Under de märkliga debatter, som den 18 maj 1912 fördes i riksdagens båda kamrar angående kvinnans politiska rösträtt, framgick med all önskvärd tydlighet, att vi kvinnor åtminstone hade den teoretiska rättvisan på vår sida — en nog så mäktig bundsförvant, om också våra motståndare i det längsta vilja förvägra oss *praktisk rättvisa*.

Men dessa herrar politici av första och andra ordningen ha med detta erkännande godkänt våra krav och dömt sig själva till en fruktlös kamp.

Ty huru cyniskt man än må förklara att *makt är rätt*, så veta vi dock att *rätt* också är en makt, och att den, som har rätten på sin sida, i längden är den starkaste.

Då vi svenska kvinnor nu begära att få vara med i samhällsarbetet som fullmyndiga och ansvariga medborgarinnor, så är det på samma grunder, på vilka de svenska männen fått sin rösträtt. Vår kamp är fortsättningen på den strid, som för männens räkning slutade med 1907—1909 års rösträttsutvidgning. Professor Kjellén kallade 1911 hånfullt den kvinnliga rösträtten för den sista frukten på gammalliberalismens träd — och däri hade han ej så orätt.

Ty liberalernas närmaste mål var just att giva medborgarrätt åt hela Sveriges folk, så att de, som voro underkastade lagarna, skulle utöva inflytande på deras stiftande, så att de, som skulle bidra till statens utgifter, även skulle få rätt att bestämma om dessa. Den ville samla *hela* folket med medborgarrätt till medborgaransvar.

Denna liberalernas ställning till rösträtten uttalade hr Ernst Beckman i ett valtal i Stockholm år 1893 på följande sätt:

"Det liberala partiet skall gå framåt och skall bevara samhället på den grund — av vad jag sade om den allmänna rösträtten — att det har förmåga att knyta så många berättigade krav vid sig, förmåga att bära fram dessa krav och förmåga att hålla ögonen öppna för att rättvisan inom politiken varar längst." Hr Beckman har hållit sina ögon öppna för den saken — och nu snart tjuo år efter det att dessa ord yttrades, är han ordförande i "Männens förbund för kvinnans politiska rösträtt". *Rättvisan* i att alla myndiga och oförvitliga medborgare oavsett samhällsställning eller förmögenhet skulle vara med att avgöra sina egna angelägenheter — det var kungstanken, det var den enande och bärande tanke, som oemotståndligt förde rörelsen framåt och till seger för männens del. — Och det är denna tanke — samma förhånade rättvisa, som även skall föra kvinnorösträtten framåt och till seger. Den första frukten är inhöstad — den andra skall väl också bli det.

Arbetet för allmän rösträtt är ett grundläggningsarbete inom staten. De som arbeta därför vilja åstadkomma verklig solidaritet — de anse att *statsnyttan* bäst tillgodoses på det sättet.

Nu tycks det som om statsnyttan tagits på entreprenad av några få medlemmar inom riksdagen, vilka ensamma anse sig kompetenta att uttröna vad som tjänar den — detta är onakligen inte litet anspråksfullt, isynnerhet då man vågar påstå, att man ej behöver taga hänsyn till rättvisan.

Och så behagar man resonera om stat och samhälle, som om det bestode endast av män och tillhörde dem allena. Männerna ha så länge styrt och ställt där som förmyndare, att de rent glömt av att samhället ej tillhör dem allena — de nöja sig icke ens med brorslotten. Människan är visserligen

ett sent begrepp i historien, men sedan hon kommit dit, lär man ej komma ifrån, att människan är man och kvinna, och då man erkänner den allmänna rösträtts idé, kommer man ej heller ifrån halva mänskligheten. Motståndarna komma också med underliga skäl och vederlägga varandra. Nog är det litet hårt, då hr Hildebrand i år förklarar att endast de, som utföra ett nyttigt statsarbete böra tillerkännas politiskt inflytande, och att kvinnorna därför ej böra få rösträtt, då hr Kjellén i fjol förklarade, att den största delen av Sveriges kvinnor uppehöll riket från grunden (det är väl ett nyttigt statsarbete) och voro allt för *nyttiga* för att få rösträtt.

Det är väl ej att undra på, om vi ej kunna förstå de lärda herrarna — deras logik är oss för *manlig*. En annan sak, som vi ofta få höra, är att nu ha männen fått rösträtt — man har genomfört en så stor rösträttsreform, så att nu vill man ha lugn för dylika frågor.

Det är alldeles som då man säger till systemen, "nu har din bror fått så mycket, nu är han nöjd — *därför* behöver du ingenting" — det är väl också manlig logik.

Varför ha männen fått sin rösträtt? Jo, därför att de rösträttslösas intressen aldrig komma riktigt till sin rätt, därför att var och en själv bäst vet var skon klämmer och därför att varje samhällslager bäst representeras av sina egna. Detta erkänner man nu, då det gäller männen; men på samma gång, som man så starkt som möjligt betonar vänsolikheten mellan män och kvinnor, söker man inbilla oss, att män äro de lämpligaste att representera kvinnor och att lagstifta för dem.

"Vi lagstifta ju så utmärkt för kvinnorna", säger man. "Kvinnornas intressen ha vunnit all berättigad uppmärksamhet", förklarade hr Nyström i Andra kammaren i år. Jag tror visst, att de maktägande alltid tyckt, att de lagstiftat utmärkt för dem, som intet inflytande ägt — alltid ansett, att de rösträttslösas intressen "vunnit all berättigad uppmärksamhet". I regel är det väl ej de, som stiftat lagarna, som äro missnöjda med dem.

Men det är ej så säkert att de äro lika nöjda, vilka ej haft tillfälle att få vara med att göra sina synpunkter gällande.

Jag undrar, om männen skulle vara belåtna om endast kvinnor — kloka, välmenande kvinnor, kärleksfulla mödrar, systrar och döttrar, som själva tyckte, att de togo hänsyn till alla männens berättigade intressen, skulle lagstifta för dem? Männe de ej skulle tycka det vore en del saker, som de ej förstode! Och när nu männen, låt vara kloka och välmenande män, kärleksfulla fäder, bröder och söner, äro ensamma om att bestämma våra viktigaste intressen, — så tycka vi detsamma.

Det finns naturligtvis en hel mängd kvinnor, som inte satt sig in i vad det betyder för dem att få politisk rösträtt och valbarhet, som ej direkt känt personligt behov av rösträtt, liksom väl de flesta män, som år 1909 fingo rösträtt, ej känt ett dylikt personligt behov. Men detta heror bara på att man ej haft tillfälle att sätta sig in i vad det gällde.

Männen lära nog efter förra årets valstrid lärt sig vad rösträtten är värd, och kvinnorna lära nog också snart att inse det.

Ty vad är det som gör rösträtt så eftersträfvärd? Varför ha männen i vårt land arbetat därför i över trettio år? Varför är det verkligen den viktigaste medborgarrätt i ett fritt samhälle? Varför sträva nu kvinnor, som

kunde ha det lugnt och fridfullt i sina goda hem för denna sin rätt? Vad är det som gör att kvinnor, som ha ett träget arbete på kontor, i skolor och i fabriker, använda sina lediga stunder till ansträngande och oavlönat arbete för denna sak? Vad är det som gör, att även äldre kvinnor trotsa köld och oväder och alla en resas besvärligheter för att få tillfälle att väcka andra kvinnor i långt avlägsna byder till insikt om nödvändigheten, att även kvinnorna få rätt att delta i samhällsarbetet?

Riksdagsmän få vi nog vårt deltagande förutan, det är ej ens säkert att vi i allmänhet skulle få andra, vi skulle kanske rösta på aldeles desamma.

Men vi kvinnor ha viktiga intressen att bevaka för oss och för andra. När sådana lagar stiftas som äktenskapslagar, lagar angående nykterhet och sedlighet, angående barnavård och ungdomens utbildning, angående arbetskydd, fattigvård, kvinnors anställningar, löner och pensionsförhållanden m. m., då måste kvinnorna vara med, om lagarna skola bli tillfredsställande ej endast för männen utan också för kvinnorna.

Och bli bara kvinnorna väljare, så tar man nog hänsyn till deras intressen, då sätter man sig in i deras frågor på ett helt annat sätt än förut — och bli de valbara, så kan kvinnornas talan föras av dem, som äro sakkunniga i dessa ämnen. Det är ej nog att kvinnor äro med i förberedande kommittéer, de skola vara med om att diskutera lagförslagen — vara med om att antaga eller förkasta dem.

Visste jag ej förut vad politisk rösträtt var nyttig till, så hade jag lärt mig det under förra sommarens valrörelse, då Sveriges män första gången gingo till val enligt de nya bestämmelserna.

Det var rent av märkvärdigt att se, huru alla partier vaknat till den mest levande insikt om lantmännens, särskilt småbrukarnas intressen.

I de olika partiprogrammen intogo småbrukarefrågorna ett framstående rum. Socialdemokraterna tummade på sitt jordprogram till småbrukarnas fövör. Stora godsägare läto villigt degradera sig till rätt och slätt "lantbrukare" och t. o. m. "småbrukare", direktörer med villa och trädgård uppträdde som "lantmän", och i valtalerna, åtminstone på landet, vinnlade talarna sig om att tala i lantliga liknelser. Aldrig förr hade småbrukarna under någon valstrid varit föremål för så livligt intresse, men genom den nya rösträttsreformen hade den politiska tyngdpunkten kommit att ligga hos lantmännen, och i och med detsamma hade man fått ögonen upp för deras angelägenheter och besjålades av det varmaste intresse att ordna dem på ett tillfredsställande sätt. Ja, så är det då man är väljare!

Vår generations kvinna, som redan från barndomen vet, att hon måste "bli något" för att försörja sig själv och i stället för en börda bli en hjälp för sina anhöriga, som redan som ung flicka kommer ut i världen och får arbeta sig fram för att skaffa sig sin utkomst, hon gör många hårda erfarenheter, hon lär mycket och hon ser mycket, som en föregående generations kvinnor ej hade en aning om. Hon kommer i omedelbar beröring med samhällsinstitutionerna, och hon kommer naturligtvis att reflektera över dem såväl som männen.

Hon kan ej med sin uppfostran, sin utbildning och sina erfarenheter vara likadan som de kvinnor, som omsorgsfullt skyddade, ej lämnade sina föräl-

drars hem, förrän de inträdde som husmor i ett eget hem.

Det är ju en smaksak, om man vill rikta blicken tillbaka och svärma för dessa en gångens tids "Anne-Marior" och "Beate-Sofior", men det är en orimlighet att begära, att nutidens kvinnor skola vara likadana.

Och dock äro alla tiders kvinnor varandra lika — det centralt kvinnliga, det moderliga sinnet, sinnet att hjälpa och taga vara på det som lever, särskilt dem, som ha det svårt, de små och de svaga, det är sig likt genom tiderna.

Men vår tids kvinnor se längre än en föregående tids, ty de ha kommit ut i världen på gott och ont. De höra röster, som aldrig nådde forna tiders kvinnor, och de ha börjat lyssna till dessa röster från de små, de fattiga, de sjuka, de hjälpbehövande i samhället.

Deras moderskänsla har vuxit och de ha känt kvinnans ansvar vidare.

Här är mycket att taga vara på; här äro många som lida.

Men huru skola kvinnorna komma åt att hjälpa?

Skola de nöja sig med den plats man givit kvinnan på slagfältet — att passivt se på och sedan skadan är skedd, söka hjälpa en eller annan, eller skola de försöka att få vara med om att inrätta samhället så, att så mycket nöd och elände som möjligt förekommes?

"Att kvinnan har större humanitets- och kulturintressen, är rena sanningen", vittnar t. o. m. professor Thyren.

Bland de kvinnor, som nu arbeta för kvinnans politiska rösträtt, som offra tid, krafter och penningar för att nå detta mål, finnas begåvade kvinnor, som i skola och vid universitet med framgång tävlat med manliga kamrater, men sedan se vägen vidare stängd för sig, se underlägsna män få de platser, vartill de varit mera berättigade, se sig undanskjutna, ur stånd att göra sina kunskaper fruktbringande, därför att de äro kvinnor. Där finnas kvinnor, som ha samma utbildning, samma arbete, samma ansvar som männen, men som måste nöja sig med mindre lön, därför att de äro kvinnor.

Där finnas de, som lida under vår oeffterrättliga äktenskapslagstiftning, som ger mannen oinskränkt makt över barnen och tillåter honom att utan hustruns vetskap förstöra den gemensamma egendomen m. m. Och där finnas många andra som lida under en orättvis lagstiftning och vars anlag blivit hämmade och utsikter stängda, därför att de äro kvinnor.

Man framför allt finns där kvinnor, som i socialt arbete sett huru det moderliga inflytandet saknas i samhället och som vilja ha rätt att som fullmyndiga medborgarinnor få tillfälle att göra sin plikt just mot de små och de svaga.

Vi kvinnor ha lärt oss att vilja något i lagstiftningsväg, vi ha intressen att bevaka, vi ha idéer att föra fram, vi ha politiska ideal att arbeta för.

Men våra händer äro bundna. Huru länge skola de förbliva det? Huru länge skall Första kammaren ha makt att hindra oss i vår erkända rätt att få vara med i statsarbetet? Huru länge skall en kortsynt politik hindra staten att taga emot det tillflöde av kraft, som dess kvinnor kunna giva den?

Vi kvinnor, vi sparas sannerligen inte eljest. Vi få lida, vi få arbeta, vi få kämpa fram vårt liv, vi som männen. Vi göra det sida vid sida med dem. Och huru ofta är det ej den fysiskt svagare kvinnan, som fått de tyngsta bördorna att bära!

Men då det är fråga om att helt och fullt erkännas som människa och myndig samhällsmedlem, då det är fråga

Den personliga agitationen.

I sista numret av Morgonbris säger fru Agda Östlund några ord, som varje rösträttskvinna borde lägga på hjärtat och göra till sina:

Det är den personliga agitationen som vi behöva i vårt arbete allra bäst. Vi kunna och vi böra begagna de tillfällen som givas, att klargöra för de likgiltiga vad vi arbeta för och vad vi vilja vinna, men framför allt är det den tro vi själva hysa för våra idéer som vi måste meddela åt andra — det är det intresserade och oegennyttiga arbetet dag ut och dag in — kanske år ut och år in — vi nedlägga inom våra organisationer, som kanske mest övertygar de utanför stående att det är ett allvarligt samhällsproblem, varat vi ägna vårt intresse och arbete.

— — — Må var och en medlem taga sin del av arbetsbördan och ansvaret, och vi skola säkert med de största förhoppningar kunna möta vintern — arbetstiden.

om att vi själva skola få vara med och bevaka egna och andras intressen, då talar man om att *spara* oss.

Då ser man ej huru valkiga kvinnans händer blivit av hårt arbete, då ser man ej de fåror, som livets hårda erfarenheter ristat i hennes ansikte, då ser man ej att blicken blivit klar och genomträngande av att se mycket och se mycket orätt i världen.

Då är det som såge man endast en ung, väl skyddad, rik, lycklig och älskad kvinna, vars personliga lycka stängt hennes blicker för världen runt omkring och som ej ens förstår att vilja sin rätt. Och denna sällsynta varelse tycker man det vara synd att störa med livets allvar och livets ansvar. Men runt om stå vi livets arbeterskor från åker och äng, från kök och ladugård, från fabriker, kontor, skolor och ämbetsrum, och vi fordra vår rätt — fordra den för oss själva och fordra den för vårt land.

Adolf Hedin sade en gång dessa ord om rösträttsfrågans innebörd — ord, som borde begrundas av våra motståndare inom riksdagen: "Den främsta skyldighet kan vara att offra av egen och klassens makt, på det att samhället måtte i de nya leden av politiskt fullmyndiga få nya arbetare å fältet för dess dagliga verksamhet och ny försvarskraft. Ju mindre samhället är, ju mera behöver det allas samverkan såväl i det fredliga kulturarbetet som för sitt försvar."

Adolf Hedin var en man, som i politiska ting såg längre, såg klarare och djupare än flertalet, och han har med dessa ord givit den stora och rätt fosterländska synpunkten även på kvinnans medborgarrätt och medborgarpått.

Den moderna staten har slagit under sig några av kvinnornas allra viktigaste sociala uppgifter, vilka just behöva kvinnornas speciella anlag och intressen för att lösas — är det underligt att t. o. m. våra motståndare erkänna, att vi ha den teoretiska rättvisan på vår sida, och är det underligt att vi vilja ha praktisk rättvisa?

Vi vilja samla Sveriges kvinnor och väcka dem till insikt om deras samhällseliga ansvar. Och ju mera medvetet män och kvinnor fatta sina samhällseliga uppgifter, desto rikare blir vårt fosterland — desto lyckligare blir det.

Och det yttersta målet för vårt arbete är dock *Sveriges väl*.

En rösträttskatekes.

Vederläggning av några av högerargumenten mot kvinnorösträtten under senaste riksdagen.

Kunna männen representera kvinnorna i riksdagen?

Nej, ingen klass kan förstå att tillvarataga den andras intressen och icke det ena könet det andras, det visar den mot kvinnorna i många avseenden orättvisa lagstiftning, som finnes i varje land, där kvinnorna ej äga direkt representation.

Stå kvinnorna icke såsom männen mitt uppe i den intressestrid, varur all lagstiftning framgår?

Jo, nu för tiden, då kvinnoarbetet i det moderna samhället genom storindustrin blivit ett helt annat än förr. Samhället har i grund och botten ändrats, särskilt vad de mindre bemedlade klasserna beträffar.

En mängd frågor, som förr avgjordes i hemmet, står nu under statsmaktens inflytande. Kvinnorna äro i lika hög grad som männen beroende av den ekonomiska äktenskapslagstiftningen, tull- och skattefrågor, fabriks- och skyddslagstiftning, olycksfalls- sjuk- och ålderdomsförsäkring, barnavårds- och uppfostringsfrågor, lönestaterna, kommunikationsfrågor och frågor rörande statens andel i vattenfall, skog, malm och övriga naturtillgångar samt lagstiftningen rörande alkoholmissbruket, prostitutionen, fattigvården och nya förvävsområden för kvinnor.

Är det troligt att kvinnorna genom rösträttens utövning skulle dragas från sina plikter i hemmet?

Nej, lika litet som männen genom rösträttens utövning dragas från plikterna i sitt arbete. Det tar ej mera tid att läsa tidningens ledare än dess följetong, ej mera tid att besöka ett politiskt möte än ett bönemöte. Genom ökat allmänintresse komma kvinnorna tvärtom att mera målmedvetet sköta sina hem.

Stå kvinnorna för högt för att indragas i det politiska livets "orena luft"?

Nej, kvinnorna äro inga änglar utan människor med människors fel och förtjänster, och de själsligt högtstående bland kvinnorna kunna icke förstöras av det offentliga livet lika litet som de själsligt högtstående bland männen.

Äro kvinnorna för småsinta och okunniga för att kunna gagneligt använda sin rösträtt?

Ja, många, liksom många män. Först genom rösträtten skola kvinnorna lyckas att skaffa sig bättre utbildningsanstalter. Så länge kvinnorna ej hava politisk rösträtt, kommer deras utbildning att försummas. Den rösträttslösa okunniga modern med sitt stora inflytande över nästa generation är en större fara för samhället än den rösträttsägande okunniga kvinna, som genom sin rösträtt och sitt inflytande på statsmedlens användning dock skall förstå att skaffa sig och sina systrar sådan utbildning, som kommer att göra dem alla till gagnande medlemmar av samhället.

Endast folkskoleundervisningen i Sverige är lika för flickor och gossar.

Kvinnorna hava icke missbrukat sina kommunala rättigheter.

Är det sant att kvinnorna vilja vinna sin rösträtt genom pockande, då andra medborgargrupper vunnit den genom arbete?

Nej, ty hittills har ingen medborgargrupp vunnit sin rösträtt genom eget arbete och egen organisation, utan ledare från de redan rösträttsägande hava arbetat för rösträttens utvidgning ofta t. o. m. utan bistånd från de rösträttslösa. De, som stått i spetsen för arbetet för sista utvidgningen, för män, som ej ägde 800 kr. inkomst, de voro alla över strecket själva, men de kvinnor som nu arbeta för, icke pocka på rösträtt, de tillhöra just själva den utestängda medborgargruppen, och genom arbete och upplysande samhällskurser över hela landet vinna de nya medarbetare.

Böra kvinnorna utestängas därför att de äro flera än männen?

Nej, lika litet som detta skäl får användas för att utesluta ett politiskt parti, som har majoritet. Den proportionella valmetoden bör ju garantera en rättvis representation.

Vilja de, som vägra kvinnorna medborgarrätt, också befria kvinnorna från skattskyldighet och från skyldighet att lyda lagarna?

Nej, då det gäller att betala skatt, anses kvinnorna för medborgare, ävenså då det gäller att rättsligt ansvara för brott mot lagen.

Är det troligt att vårt land skulle åsänka sig andra länders missaktning genom att skänka sina kvinnor medansvar i staten?

Nej, den kvinnliga rösträtten är i alla civiliserade länder en av frågorna för dagen. I flera av Amerikas Förenta stater, i England, Danmark, Holland, Ungern, är lösningsen nära förestående. Kvinnorösträtten är dessutom redan införd i våra grannländer Finland och Norge, i sex av Amerikas Förenta stater samt i Australien. De bästa elementen inom hela den civiliserade världen skulle tvärtom skänka Sverige sin aktning och beundran.

Hava kvinnorna ej visat att de själva önska rösträtt?

Jo, genom att organisera Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt med 187 lokalföreningar över hela landet med över 12,000 medlemmar; genom att till riksdagen år 1907 insända en petition, undertecknad av 142,000 kvinnor; genom hundratals stora möten, där resolutioner för kvinnans politiska rösträtt fattats.

Hur kan den enskilda kvinnan stöda arbetet för rösträtten?

Genom att ingå som medlem i närmaste rösträttsförening samt förmå även andra kvinnor att göra det. Rösträttsföreningar finnas numera i de flesta städer och större samhällen. Årsavgiften överstiger sällan 1 kr.

Genom att på närmaste postkontor prenumerera på Landsföreningens för kvinnans politiska rösträtt egen tidning, *Rösträtt för kvinnor*, som kostar 75 öre för 1912 och endast 25 öre för 4:de kvartalet.

Amå.

"Varför slår ni upp ert paraply, när det regnar?"

Av Frigga Carlberg.

"Jag har inte satt mig in i frågan." Vilken av oss rösträttskvinnor har icke måst lyssna till denna självbekännelse, ibland avgiven i en halvt ursäktande ton, men oftast med en avvisande överlägsenhet, som ger åhöraren intryck av den outtalade fortsättningen: "Och jag tänker inte göra det heller."

Sista gången jag hörde någon göra sig skyldig till denna sant kvinnliga självhävdelse var, egendomligt nog, vid folkbildningsmötet i Göteborg i sommar. Jag hade vid ett par tillfällen råkat att få min plats bredvid en medelålders dam, som med synbar uppmärksamhet följde förhandlingarna om föreläsningsverksamheten. I känslan av att vi hade gemensamma intressen, önskade jag göra hennes bekantskap och inledde den med att säga mitt namn, varpå hon sade sitt (som jag icke uppfattade) och omtalade, att hennes *métier* var föreläsningens verksamhet.

Då jag intresserad av upplysningen vägrade en blygsam antydning, att hon möjligen även hade kvinnans politiska rösträtt på sin repertoar, erhöj jag det avkylande svaret: "Jag har inte satt mig in i frågan."

"Hur i all världen har ni kunnat undgå det, om ni läser tidningar och är intresserad av dagens politiska och sociala frågor?"

"Politik intresserar mig icke det minsta."

"Nåja, de sociala intressena bruka förslå. Har ni aldrig i ert liv träffat på orättfärdighet och missförhållanden i samhällslivet, som hos er väckt tanken: 'I denna sak borde kvinnor ha mera att säga, ty detta är sådant, som de känna bäst till?'"

"Jo, sådana fall har jag nog sett, men jag förstår inte deras sammanhang med politisk rösträtt."

"Jaså, inte det — förstår ni sammanhanget mellan en regnskur och ett paraply?"

"Ja...!"

"Ni slår upp ert paraply för att skydda er hälsa och era kläder, inte sant?"

"Jo...!"

"Och ni anser er inte först behöva sätta er in i frågan genom att studera meteorologiens och paraplytillverkningens inbördes förhållande till varandra?"

"?!"

"Föreställ er att det vore förbjudet för kvinnor att använda paraply — tillgången kunde ju vara knapp —, vad skulle ni tycka om det?"

"Det skulle jag inte alls tycka om!" (Mycket energiskt.)

"Förstår ni icke, att vi vilja ha politisk rösträtt för att skydda vår person (=släktets fysiska och moraliska hälsa) och vår egendom mot orättfärdighetens slagregn, mot det kompakta överväldets åskbyar, mot missaktningens isande silregn?"

Här avbröts samtalet av en föreläsare, som besteg katedern och började tala om upplysningsarbetet på våra lägerplatser. Men jag kunde med svårighet följa anförandet, ty hela min själ var fylld av bekymmer för kvinnosjälen bredvid mig. Hade hon då ingen aning om en sak, som för henne och hennes medsystrar i världen var en verklig livssak? Ingen aning om det dyra pris, som i årtal gäldats med arbete och självuppgifring av tusentals svenska kvinnor?

Ett mot rösträttsagitationen hjälpsamt öde ville, att just som vi kommo ut från möteslokalen, öppnades himlens alla fönster på vid gavel. Jag spände genast upp mitt paraply, men min nya bekantskap — hade inget. Oaktat mitt medlidande för hennes slaknade plymer och drypande kjolar, kunde jag inte neka mig nöjet, då jag skyndade förbi henne, att fråga "hur det kändes" och än en gång lägga henne på minnet uppmaningen, att "sätta sig in i" den kvinnliga rösträttsfrågan.

"Rösträtt för Kvinnor" 4:de kvartalet 25 öre.

Kvinnorösträttens riksdagshistoria.

Av Gulli Petrini.

VIII. 1908 års motioner. Debatten i Första kammaren.

Sedan riksdagen 1907 lyckats få ett förslag om allmän rösträtt för män med proportionella val till riksdagens båda kamrar antaget som vilande, beslöt Frisinnade landsföreningen att finna sig i denna situation och ej arbeta på att bringa förslaget på fall under nästa period. Efter detta beslut var således förslaget slutliga antagande betryggat, och det förnämsta skälet mot det omedelbara genomförandet av kvinnans politiska rösträtt — att denna icke finge försvåra männens rösträttsfråga — förfallet. I överensstämmelse härmed uttalade sig Frisinnade landsföreningen för ett omedelbart upptagande av denna fråga, och det liberala samlingspartiet inlämnade redan till 1908 års riksdag en motion, undertecknad av dess förtroenderåd, om valrätt och valbarhet för kvinnor till riksdagens båda kamrar på samma villkor som dem, vilka förra riksdagen antagit för män.

Socialdemokraterna och "gruppen Lindhagen" inlämnade också motioner om rösträtt och valbarhet för kvinnor, men dessa motioner avsågo också att ändra den föregående riksdagens beslut med avseende på övriga bestämmelser i rösträttsvillkoren m. m.

Slutligen kom hr Sjöcrona med en motion, som gick ut på rösträtt för kvinnor till riksdagens andra kammar, men ej valbarhet.

Liberala samlingspartiet inledde sin motion med en historik över frågans föregående behandling i riksdagen och påvisade att de viktigaste skäl, som anförts mot den kvinnliga rösträtten voro, dels att kvinnorna själva icke intresserat sig tillräckligt för densamma, och dels att den ej finge försvåra männens rösträttsfråga. Men då männens rösträttsfråga nu var preliminärt löst, kunde man ej längre hysa några farhågor i sistnämnda avseende, och mot det förra skälet, som kunde ha varit riktigt för tio år sedan, hänvisade motionärerna till den livliga agitation kvinnorna sista tiden utvecklade, såsom L. K. P. R:s hastiga framåtskridande med dess många lokalavdelningar, masspetitionen m. m. Vad utredningen beträffade, så kunde näpeligens dess siffror bliva sådana, att man på dem kunde grunda rösträtt för kvinnor under andra villkor än dem som 1907 års riksdag fastställt i fråga om männens rösträtt. Någon vidlyftigare juridisk utredning ansågs ej heller vara av nöden, då något extra

"streck" till följd av mannens målsmanskap över hustrun ej torde ifrågakomma. "Redan nu" heter det, "har praxis alltmer utvecklats sig i den riktningen, att mannens målsmanskap anses innefatta huvudsakligen endast rätt att förvalta hustruns egendom jämte de befogenheter som därav kunna härledas. Det skulle stå i full överensstämmelse med denna utveckling att i grundlagen uttryckligen fastslås, att gift kvinna i politiskt avseende är att betrakta såsom fullt självständig". Såväl reformens anhängare som dess motståndare hade framhållit, att fordran på politisk valbarhet för kvinna utgör en konsekvens av medgivande av kvinnans valrätt och: "Det måste också medgivas, att skall man till fullo kunna uppnå det uppställda syftet med ifrågavarande reform: beredande av möjlighet för kvinnorna att bevakas sina särskilda intressen inom riksför-samlingen samt till gemensamt gagn där göra sina säregna egenskaper gällande, då måste kvinnorna tillerkännas ej blott valrätt utan även valbarhet."

Såväl socialdemokraterna som gruppen Lindhagen angrepp i sina motioner 1907 års lösning av rösträttsfrågan och återkommo med sina föregående krav på mera djupgående ändringar i författningen, men det framgår dock tydligt av motiveringarna, att det enda de med sina motioner ansågo sig ha någon möjlighet att vinna, var kvinnans rösträtt, varför de också särskilt betonade denna fråga.

Hr Sjöcrona hade helst nu som förut stannat vid att föreslå rösträtt åt kommunalt röstberättigade kvinnor, men då 1907 års beslut fastställt allmän rösträtt för män utan några censusbestämmelser, ansåg han inte att dylik begränsning kunde ifrågasättas för kvinnor. Som hr Sjöcrona emellertid, åtminstone än så länge, var motståndare mot kvinnans valbarhet, ville han framkomma med denna motion för att valrätten ensam också måtte komma under prövning.

Konstitutionsutskottet behandlade dessa motioner ganska lättvindigt. Det åtnöjde sig med att, vad kvinnorösträtten beträffade, anföra vad det särskilda utskottet, som föregående år haft rösträttsfrågan om hand i denna punkt hemställt och fortsatte därefter: "Då de skäl, som av nämnda utskott anfördes mot ett bifall till de då väckta förslagen, fortfarande synas äga full giltighet, har utskottet funnit sig böra avstyrka samtliga de yrkanden om politisk rösträtt och därmed förbunden valbarhet för kvinnor, som blivit i de nu föreliggande motionerna framställda." Nio utskottsledamöter reserverade sig till förmån för hr Staaffs m. fl. motion.

I Första kammaren öppnades debatten av en av reservanterna, hr Sæve, vilken ansåg att det i rösträttsfrågans nuvarande läge var av den största vikt, att de av kammarens ledamöter, som hyste sympatier för den kvinnliga rösträttsfrågan även uttalade sig, på det att den kvinnliga rösträttsrörelsens ledare måtte se, att de hade ett stöd för sig även i denna kammar. Han var nämligen av den åsikten, att den kvinnliga rösträttsrörelsen, som "börjat antaga karaktären av en lavin" icke kunde hejdas, men att om högern ständigt uppställde hinder för densamma, komme den att gå oavslutligt fram mot vänster och ge ökad styrka åt de element i vårt land, inom vilka högern räknade sina principiella motståndare. Det var dessutom hans fasta övertygelse att kvinnorösträtten skulle bli till landets bästa särskilt för de sociala frågornas skull. Slutligen vände han sig mot ett yttrande, som hr J. F. Nyström föllt ett föregående år vid en dylik debatt, att "allt stort som utförts här i världen utförts genom män, och att ingen stor man varit kvinna", och förklarade att kvinnorna kunna inom sina led uppvisa många stora och framstående personligheter. Från "hävderens vittnesbörd" anförde han som exempel De-bora, Cornelia, Orleanska jungfrun, Elisabet och Maria Teresia och tillfogade: "Våra karoliner glänsande hjältesaga skulle ännu i denna stund vara oskriven, om icke deras mödrar tidigt lärt dem plikten, att när så krävdes villigt giva sitt liv för konung och fosterland." Hr Trygger förundrade sig icke över, att utskottet inte ansett sig kunna tillstyrka någon av motionerna, då det vore ett alltför vådligt experiment att nu med ens ge alla kvinnor rösträtt. Det kunde medföra faror för vår ställning till andra stater. Men kammaren borde dock ge ett otvetydigt bevis på, att den värderade kvinnans insats i samhällslivet, även det politiska. Han föreslog därför rösträtt åt kvinna, som är i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad. Hr Sjöcrona förklarade, att

han egentligen mest sympatiserade med hr Tryggers förslag och därför inte hade något emot om kammaren antog detta, men yrkade dock bifall till sin motion för att kammaren skulle få välja mellan båda. Efter detta kom dock diskussionen huvudsakligen att röra sig om hr Tryggers förslag, och sedan man fått veta att hr Sjöcronas förslag fallit i Andra kammaren, förenade sig alla rösträttsvänner i hr Tryggers yrkande. Hrr Bergström, v. Möller och Gripenstedt talade för förslaget. Den sistnämnde påpekade faran av att först säga *nej* till allt för att sedan bli tvungen att säga *ja* till allt. Det vore bättre att iakttaga måttfullhet och begagna rätta ögonblicket. Hr Blomberg ansåg, att kammaren av aktning för sitt eget beslut och för K. M:t måste invänta utredningens resultat, innan den fattade beslut i denna fråga. Det principiella motståndets talan fördes denna gång i främsta rummet av hr Clason på följande originella sätt: "Den kvinnliga rösträtts förkämpar pläga möta oss med ropet på medborgarrätt och säga oss, att vi utestänga halva nationen från medborgarrätten. Jag får säga, att jag förstår icke riktigt det där talet. 'Medborgare' är för mig genus maskulinum och om kvinnorna klaga över att de icke äro 'medborgare' i den bemärkelse det här gäller, så kunde de enligt min uppfattning med ungefär lika mycket skäl klaga över att de icke bli va män eller fäder. Men det är icke vårt, icke lagstiftningens fel. Och det är icke blott min uppfattning, att 'medborgare' i denna bemärkelse är genus maskulinum, utan det är nog den uppfattning, som i regel stått sig genom historien sedan äldsta tider; och även om jag går tillbaka till de tider och länder, där medborgarkronan lyste klarast eller medborgarnamnet skattades högst, till det gamla Grekland, till Rom, vars medborgare skapade en statsmakt utan like, till den franska revolutionens Frankrike, då medborgarnamnet uttalades med en dittills oanad klang, eller till våra dagars kraftigaste och mest utvecklingsivriga stater, sådana som England och Tyskland, möter oss överallt medborgarskapet i just samma bemärkelse." (Man förvånas, när man läser detta, över att hr Clason, som väl i likhet med de flesta andra historici håller hårt på den humanistiskt-latinska bildningen inte vet att det latinska ordet *civis*, som betyder medborgare, plägar anföras just som exempel på ord som äro *genus commune, d. v. s. både maskulinum och femininum*, och att ingen av alla Första kammarens latinvänner kunde ge honom den vänliga upplysningen). Hr Clason utlade vidare texten, varför

han egentligen mest sympatiserade med hr Tryggers förslag och därför inte hade något emot om kammaren antog detta, men yrkade dock bifall till sin motion för att kammaren skulle få välja mellan båda. Efter detta kom dock diskussionen huvudsakligen att röra sig om hr Tryggers förslag, och sedan man fått veta att hr Sjöcronas förslag fallit i Andra kammaren, förenade sig alla rösträttsvänner i hr Tryggers yrkande. Hrr Bergström, v. Möller och Gripenstedt talade för förslaget. Den sistnämnde påpekade faran av att först säga *nej* till allt för att sedan bli tvungen att säga *ja* till allt. Det vore bättre att iakttaga måttfullhet och begagna rätta ögonblicket. Hr Blomberg ansåg, att kammaren av aktning för sitt eget beslut och för K. M:t måste invänta utredningens resultat, innan den fattade beslut i denna fråga. Det principiella motståndets talan fördes denna gång i främsta rummet av hr Clason på följande originella sätt: "Den kvinnliga rösträtts förkämpar pläga möta oss med ropet på medborgarrätt och säga oss, att vi utestänga halva nationen från medborgarrätten. Jag får säga, att jag förstår icke riktigt det där talet. 'Medborgare' är för mig genus maskulinum och om kvinnorna klaga över att de icke äro 'medborgare' i den bemärkelse det här gäller, så kunde de enligt min uppfattning med ungefär lika mycket skäl klaga över att de icke bli va män eller fäder. Men det är icke vårt, icke lagstiftningens fel. Och det är icke blott min uppfattning, att 'medborgare' i denna bemärkelse är genus maskulinum, utan det är nog den uppfattning, som i regel stått sig genom historien sedan äldsta tider; och även om jag går tillbaka till de tider och länder, där medborgarkronan lyste klarast eller medborgarnamnet skattades högst, till det gamla Grekland, till Rom, vars medborgare skapade en statsmakt utan like, till den franska revolutionens Frankrike, då medborgarnamnet uttalades med en dittills oanad klang, eller till våra dagars kraftigaste och mest utvecklingsivriga stater, sådana som England och Tyskland, möter oss överallt medborgarskapet i just samma bemärkelse." (Man förvånas, när man läser detta, över att hr Clason, som väl i likhet med de flesta andra historici håller hårt på den humanistiskt-latinska bildningen inte vet att det latinska ordet *civis*, som betyder medborgare, plägar anföras just som exempel på ord som äro *genus commune, d. v. s. både maskulinum och femininum*, och att ingen av alla Första kammarens latinvänner kunde ge honom den vänliga upplysningen). Hr Clason utlade vidare texten, varför

Otaliga äro de tvärsäkra —

Av Elin Wägner.

Resan var lång, böckerna slut och vid målet väntade ett landsortshotell. Sällskapet i kupén utgjordes av ett kotteri, tydligen på hemväg från någon gemensam familjefest, en femtioårsdag, ett silverbröllop. Det var två medelålders äkta par och en yngre, ensam herre. Jag skall förmodligen aldrig få veta hur det kom sig att den senare i mig anade en rösträttskvinna, men att han gjorde det, såg jag på hans min, då han plötsligt nämnde ordet rösträtt.

— Tro mig, sade han och talade till de andra, men såg på mig, kvinnorna får aldrig rösträtt, nej, inte i vårt gamla krigarland.

— Ja, jag är så gammalmodig, sade då fru X., så jag är lika nöjd utan rösträtt. Jag tycker att vi kvinnor har tillräcklig sysselsättning i hemmet.

Den unge herrn tittade på mig, som om han ville säga: si hemmets kvinna!

— Den där kvinnorörelsen, sade han, vad är

det nu för dumheter! Flickorna ska vara hemma, tills de gifter sig, det är en stor olycka att de fått smak på att ge sig ut och förtjäna!

Men då märkte jag ett oroligt drag i fru X:s hederliga ansikte, och hon skulle just samla sig till en invändning, när hr Y. tog till orda:

— Tja, sade han, det låter nog så riktigt — teoretiskt, men man får ju ändå medge, att en del flickor inte kan få tillräcklig sysselsättning i föräldrahemmet. Men låt dem bli tjänarinnor. Ja, det är verkligen mitt allvar, att det är ett förträffligt verksamhetsfält för bildade flickor, som vill ha ett arbete. De ska inte vara så där mitt emellan, det är gammalmodigt, utan riktiga rationella tjänarinnor. Då kommer de inte ut i en mängd arbeten, som inte passar dem och där de hindrar männen.

— Ja, och så kanske man för en gång skulle kunna få ordentligt tjänstefolk, sade hans fru.

Men nu måste fru X:s modershjärta protestera. Hon hade själv halv vuxna flickor, som snart skulle ut i världen, och glömsk av att hon nyss förklarade att kvinnan hade

full sysselsättning i hemmet och därför inte behövde rösträtt, måste hon säga ut sin mening. Det var ju upprörande att en herre skulle sitta med händerna i byxfickorna och förklara att alla bildade flickor skulle bli tjänarinnor.

— De måste väl få välja, vad de har anlag för, sade hon förtrytsamt.

Jag skall inte relatera den dispyt, som följde, ehuru jag åhörde den med djupaste intresse, endast konstatera, hur tydligt det framgick av samtalet, att var och en av de talande hade *precis den uppfattning*, som betingades av hans eller hennes egna privatförhållanden. Den unge herrn, som ville förmena kvinnorna allt arbete, hade framgick det, bara en enda liten dotter och var tillräckligt förmögen att bereda henne en sorgfri tillvaro som hemmadotter och gifva bort henne, när tiden blev. Han, som ville göra alla flickor till köksor och husjungfrur, hade bara pojkar, men däremot en fru, som hade svårt att få tjänarinnor, och genast skulle alla bildade flickor församlas till en tjänarinnekår, för att hans fru skulle få utvälja någon hygglig och tålig och outtröttlig ung flicka, som skulle

ta det som sitt livs uppgift att utföra de grovsysslor i det Y:ska hemmet, vilka i själva verket tillkommit frun själv. Och mamman med de halv vuxna döttrarna var nog angelägen om frihet för dem att välja vad banor de ville, men hon hade icke kommit till insikt om, att de skulle mötas ute i världen av åtskilliga orättvisor, vilka rösträtt skulle kunna avhjälpa, hade aldrig drömt om att rösträtt kunde betyda bättre beföringsmöjligheter och bättre betalning. Därför satte hon stopp framför rösträtten. Jag tänker nog att hennes döttrar komma att lära henne bättre och då kommer hon att sätta gränsen på andra sidan, just där hennes egna intressen upphöra.

Samtalet gled sedan osökt in på personligheter och jag tappade tråden. Kvinnorösträttsfrågan, ja, hela kvinnofrågan var utredd och avfärdad mellan två stationer, så enkelt var det.

De tvärsäkra, tänkte jag, besitta jorden. Men de veta ingenting om hur tungt det kan vara att bruka den.

Nyt fra Danmark.

det vore av vikt för statslivet, att männen ensamma innehade det politiska medborgarskapet, sålunda: "Ty statslivets yttersta grund är helt enkelt rättsordningens upprätthållande inåt och utåt, mot yttre och inre fiender. Men rättsordningens upprätthållande både i det ena och det andra avseendet vilar ytterst icke på papperstraktater och paragrafer, utan vilar på mannens kraft. Där är det mannens plikt att inskrida. Det är han, som har att emot våld skydda hustru och barn, icke tvärtom; men därför är det också, som den offentliga rättsordningens upprätthållande och statslivets angelägenheter företrädesvis äro hans sak." (Det förefaller ju också underbart, att hr Clasons uppfattning, att kroppsstyrkan, sådan man gärna vill se den hos patrullerande poliskonstaplar "till rättsordningens upprätthållande" borde vara den viktigaste egenskapen även för den lagstiftande och röstande medborgaren, icke mötte någon gensaga i denna församling, då det väl knappast är troligt, att Första kammarens dåvarande ledamöter, vilka samtliga hunnit en respektabel medelålder kunde ta några pris i dragkamp. Likaså hade hans påtagliga förakt för ingångna avtal och antagna lagar — "papperstraktater eller paragrafer" — såsom grundval för ett ordnat samhälle bort föranleda åtminstone en liten reprimand från det håll, där man eljes dömer avtalsbrott mycket strängt, men mot detta gjordes heller ingen invändning). Naturligtvis förklarade hr Clason, att hans åsikter ändå inte inneburo någon ringaktning för kvinnan. "Och om jag nu skulle djärvas påstå, att kvinnan i allmänhet icke passar lika väl som mannen t. ex. till att tvista på valmötet eller skriva lagar eller att upprätthålla den yttre rättsordningen och dylikt, som hör till det politiska livet, så förstår jag icke, varför det skulle vara mera förödmjukande för henne, än om det säges om mig, att jag icke kan koka eller sy eller baka eller sköta hushåll eller föda barn eller åtskilligt annat." En mera direkt anmärkning mot hr Tryggers förslag, som han gjorde, var den, att om endast den kommunalt röstberättigade kvinnan finge politisk rösträtt, skulle den gifta kvinnan i allmänhet bli utesluten, så att en självförsörjande kvinna skulle förlora sin rösträtt, när hon gifte sig. Hr Trygger hade med sitt förslag åsyftat att giva de bästa kvinnorna rösträtt först, men hr Clason ansåg, att när man uteslöt de gifta, bleve detta icke fallet. Härtill svarade hr Trygger, att först och främst förlorade inte alla kvinnor sin rösträtt genom att gifte sig, och vidare var det redan förut så, att en kvinna genom att gifte sig förlorade rättigheter som hon förut haft; det fanns t. ex. vissa platser som en kvinna måste lämna vid giftermål, men därför hade man ej förvägrat den gifta kvinnan rättigheten att inneha dem. Resultatet av debatten blev emellertid att hr Tryggers yrkande avsågs med 79 röster mot 49. Övriga motioner föll utan votering.

Brevkort fra Norge.

Venstre i Drammen har nomineret som varamand til stortinget fröken Karen Retvedt, medlem av Landskvindestemmeretsforeningens styre. Dette er altsaa den 4:de kvinde som er opnævnt som varamand. Endda ingen som stortingskandidat — desværre!

I Hammersbergs kreds er fru Martha Tyngs nomineret som varamand av socialdemokraterne her. Hun har i alle aar, siden vi fik kommunal stemmeret, gjort tjeneste i kommunestyret og er en stor kapacitet. Har ogsaa siddet i formandskapet. Kristiania 29 sept. 1912.

Fr. Mörck.

"Friheden duer til alt godt, Trældommen duer til intet godt"...

Det var vor gamle Kirkefyrste, Nikolaj Frederik Severin Grundtvigs Ord til den grundlovgivende Rigsdag, hvis Arbejde resulterede i vor første "frie Forfatning" af den 5. Juni 1849. — I den Forsamling, der den Gang forhandlede og vedtog "Danmarks Riges Grundlov", var de bedste og dygtigste Kræfter fra alle Retninger og Samfundslag repræsenterede, — — — kun Kvinden fattedes en direkte Repræsentation, hun

"sad bagved Ruden med nedslagne Blikke, og Verden derude, den kendte hun ikke"... Siden har den danske Kvinde, som Kvinder overalt, gjort Bekendtskab med Verden! — Det begyndte med, at et Par Rykker af dem en skønne Dag knaliede Ruden med en Knytnæve og — — — segnede, dødelig saaret, medens et tusindtunget Raab af advarende Røster rejste sig rundt om dem og flittige Hænder satte nye Glas ind. Hist og her listede dog i Aarens Løb flere og flere Ruden paa Klem og hoppede ud, naar Lejligheden var gunstig, — — indtil de Aar kom, hvor Manden med sine Maskiner og et overlegent "besser machen" slyngede Kvinderne ud i Tusindtal. — — — Mødet med "Verden" var for de færreste en Behagelighed, men Erfaringerne klarede lidt efter lidt deres Blik og hærdede deres Vilje, og den nuværende danske Kvindegeneration fordrer — gennem Landets ældste Kvindeforening — Dansk Kvindesamfund — uden saa meget som at blinke akkurat det samme, som man böd Mændene i 1848, "en grundlovgivende Rigsdag".

For at forstaa, hvad dette i Öjeblikket vil sige, maa Læserne mindes vor Forfatnings Historie i store Træk. —

Vor Grundlov af 1849 afskaffede Enevælden og gav lige og almindelig Valgret til Folketing og Landsting til alle "uberygtede" 30aarige Mænd. Valgbar til Folketinget blev enhver 25aarig Mand, til Landstinget enhver 40aarig Mand, der svarede en direkte Skat paa 400 Kr. eller havde en aarlig Indtægt af 2400 Kr. — En Forfatning, der efter Datidens Krav gjorde dens Givere al Ære. I de vigtigste Punkter var der ikke taget Hensyn til Rang, Stand eller Formue (saavidt som til at slette Könsskellet rakte Grundlovgivernes Udsyn af forstaaelige Grunde ikke). "Intelligensen" og "Penge" saa skævt til denne Frihed, havde man fölt allerede inden Vedtagelsen, og fra Reaktionen Side lurede man da ogsaa stadig paa en Lejlighed til at afskaffe den almindelige Valgret. — Den kom — altfor snart. —

Efter Vedtagelse af endnu en Forfatning i 1863, nemlig en "Fællesforfatning", der bandt Slesvig til Danmark med Baand, som ikke omfattede Holsten, mistede vi i 1864 Slesvig, Holsten og Lauenborg. — Reaktionen foreslog da — idet man fornuftigvis ikke kunde have to Forfatninger for et Rige — at ophæve begge Forfatninger og indføre en ny. — Det skulde synes saa lige til, at man havde hævet, den der var "fælles", da der ikke mere var noget at være fælles om og havde beholdt den, der galdt Kongeriget alene, men det lykkedes at forplumre Forholdene, og efter en af Frisindet i to Aar vel fört Kamp stadfæstedes i Juli 1866 "Danmarks Riges gennemsete Grundlov". — Gennemset betød bl. a. Afskaffelse af den lige og almindelige Mandvalgret til Landstinget og Indførelse af en privilegeret Valgret, der forlangte en Indtægt hos Vælgerne paa 2000 til 4000 Kr. aarlig.

Under denne reviderede Grundlov er Danmark styret siden — til større og større Utilfredshed hos det brede Folkelag. Kravet om "Junilandstingets" Genopstaaen er da ogsaa blevet et Folkekrav, der tillige i sig har et Forlangende om Indførelse af lige og almindelig Valgret (og Valgbarhed) til Kvinder, Valgretsalders Nedsættelse til 25 Aar samt en retfærdigere Valgkredsordning (dette Spørgsmaal ordnes ogsaa ved vor Grundlov).

Da vort Venstreparti, der længe havde anerkendt disse Kravs Berettigelse, kom til

Magten i 1901, ventede man sig naturligvis store Ting af det. Der har da ogsaa af de forskellige Venstreregeringer, der siden har siddet ved Styret, været stillet — og i Folketinget vedtaget — flere Forslag til Grundlovsændringer i de her angivne Retninger. — I det "forenede Venstre", der i Öjeblikket danner Regering, ansaa man det for klogest at foretage Forfatningsforandringen i to Afdelinger. Den første skulde da omfatte Valgrettens Udvidelse til Kvinder og 25aarige Mænd samt Valgkredsens Omlægning. Efter nye Valg skulde Forfatningsforandring No. 2 — med det nye Vælgerkorps til Hjælp — først og fremmest rettes paa "et revideret Landsting", herunder ogsaa Overvejelse af Spørgsmaalet om Institutionen "de kongevalgte", der er Medlemmer af Landstinget.

Hvert hidtil stillet Forslag er blevet henlagt i Landstinget, hvor Konservatismen er i Flertal. Man synes i Landstinget at foretrække at behandle en samlet Forfatningsrevision straks paa een Gang og stiller som Betingelse for at imødekomme Venstre at Forholdstalsvalg til Folketinget indføres, — en Betingelse, som næppe bliver antaget. — Hvorledes man nu end vil "handle" sig til Rette, to Ting kan med Sikkerhed forudsiges:

1) At Danmark ingen Forfatningsændring vil faa, uden at Kvinderne samtidigt faar den politiske Borgerret, som de i steds større Tal gennem saavel Dansk Kvindeforsamfund som gennem Landsforbundet for Kvindens politiske Valgret, Kristne Kvinders Valgretsforening og flere mindre Valgretsforeninger med saa stor Styrke kræver. —

2) At en samlet endelig Grundlovsforandring — ogsaa omfattende Landstinget — af et stort Antal af Kvinder vel vil blive modtaget med Glæde, fordi den vil gøre Kvinderne til politiske Borgere, men tillige med Beklagelse og Fortrydelse, fordi mange og vigtige Punkter derigennem for en Aarrække vil blive afgjort, uden at Kvinderne som Vælgere og Valgbare har gjort deres Indflydelse gældende.

Det Dansk Kvindesamfund altsaa forlanger ved den Resolution, som blev vedtaget paa dets Aarsmøde, som nylig er indgivet til vor Første — og Indenrigsminister, som støttes af "Kristne Kvinders Valgretsforening", og som ogsaa har været omtalt i svenske Blade, er — som fremhævet i Begyndelsen af denne Artikel — en grundlovgivende Rigsdag, hvortil Kvinderne har været Vælgere og Valgbare. Dansk Kvindesamfunds Medlemmer vil — af Hensyn til det Regnskab de skal aflægge til Fremtidens danske Kvinde-Vælgere — ikke uden dette advarende Ord tage imod en Forfatning, i hvis Tilblivelse Kvinderne ingen Andel har, men under hvilken de dog skal leve som ansvarlige Borgere. —

Konsejlspræsidenten og Indenrigsministeren udtalte til Deputationen, at de ikke mente, der var nogen Udsigt til, at Kvinderne fik Indflydelse paa den forestaaende samlede Grundlovsforandring, idet Vejen hertil havde vist sig ufarbar. — Nuvel, man maa da haabe, at det maa lykkes de Herrens Lovgivere at skrive en Grundlov, som over Halvdelen af Befolkningen maa blive mere tilfreds med en med de fleste af de I.love, der hidtil er forfattet for denne Halvdelen uden dens Medvirken.

Jeg kommer lige fra Rigsdagens Aabning. Det er den første Rigsdag, der efter Tronskiftet træder sammen, og vor unge, statelige, meget afholdte Konge erklærede den i begge Kamres Overværelse for aabnet, medens vor unge Dronning og de to smaa Prinsere saaes i Kongelogen og "Corps diplomatique" og mange interesserede Tilhørere (deriblandt en Del Kvindevalgrets-kvinder) i de øvrige reserverede Loger.

"Danske Mænd, Folkets Repræsentanter"! Saaledes lød Kongens Hilsen. — — — Jeg undredes paa, hvornaar den Rigsdag mon bliver aabnet, hvor Kongen vil sige "Danske Mænd og Kvinder" og hvor "Folkets Repræsentanter" ikke længere betyder Mændenes Repræsentanter. —

FILMS.

Statsminister Staaffs stora tal i Första kammaren den 18 maj i år finnes infört in extenso i dansk översättning i senaste numret av *Kvinden og Samfundet*.

Mr George Lansbury, medlem av arbetarepartiet i engelska underhuset, har tillställt sitt parti ett brev, i vilket han uppfordrar partiet att ställa sig i opposition och rösta mot regeringen i alla frågor, till dess regeringen tvingas att avgå eller bevilja kvinnorna rösträtt.

Mr Philip Snowdens tilläggsförslag om rösträtt för kvinnor till regeringsförslaget om självstyrelse för Irland väntas komma till behandling i engelska underhuset i slutet av denna månad.

Women's Freedom League anordnar ett demonstrationståg från Edinburg till London, i vilket även medlemmar av andra rösträttsföreningar inbjudits att delta. "Kvinnornas marsch" startar den 15 oktober och beräknas tillryggelägga den 400 eng. mil långa vägen på fem veckor med uppehåll för möten med tal av framstående rösträttskvinnor i alla större städer och mera betydande byar under vägen. En vagn med rösträttslitteratur kommer att medfölja tåget.

I ett mycket uppmärksammat uttalande i *Daily Express* mot den engelska regeringens behandling av suffragetterna i fängelserna och särskilt mot tvångsmatningen säger den berömda författaren Bernard Shaw: "— ansvaret att ha tillåtit sakerna att komma till en sådan ytterlighet vilar enligt min mening tyngre på regeringen än på suffragetterna. Ty vad utgångspunkten angår, har regeringen orätt och kvinnorna rätt. Om suffragetterna i Mountjoy-fängelset tillåtas att begå självmord, då kommer den avsky, som en sådan händelse skulle framkalla, att — all logik till trots — riktas mot regeringen och icke mot offren. Och detta är ytterst det svaga i regeringens ställning. —"

2,958 kvinnor äro för närvarande inskrivna vid de tyska universiteten. Av dessa studera 1,635 historia och litteraturhistoria, 539 naturvetenskap och matematik, 625 medicin, 74 nationalekonomi, 89 juridik, 11 teologi, 28 studera till tandläkare och 7 till apotekare.

Då för ett kvarts sekel sedan en deputation från Vita Bandet i Amerika, representerande 50,000 kvinnor, uppvaktade ordföranden i kommittén för offentlig moral till förmån för unga flickors skydd, fick den till svar: "Ni betyda inte mer än 50,000 möss! Över hur många röster förlaga Ni?"

Lord Curzon, f. d. vicekung i Indien och en stark motståndare till kvinnorrörelsen, yttrade vid ett tillfälle: "Om man ger Englands kvinnor rösträtt, vore det liktydigt med att mista Indien. Indien hyser ett sådant förakt för kvinnan, att om han hör att det finns kvinnor i den engelska statsstyrelsen, skulle han resa sig och avkasta det engelska herradömet." Eget nog lyckades det lord Curzon i alla fall att styra Indien, fastän en representant för det föraktade könet, drottning Viktoria, stod i spetsen för statens styrelse.

Även Arizona hör nu till de amerikanska stater, där folkomröstning rörande införande av kvinnans rösträtt kommer att äga rum i november.

Programmet för de tyska kvinnornas Nationalförbunds årsmöte i Gotha innevarande månad upptager ämnet: "Varför kvinnorna böra intressera sig för politik" med Nationalförbundets ordförande d:r Gertrud Bäumer som inledare.

Efter sex års tillvaro inflyttar *Women's Social and Political Union* i oktober i eget hus i London, sedan det gamla högkvarteret med sina 27 rum befunnits vara för litet.

Kongen bebudede, att Regeringens Förslag till en Forfatningsændring vil blive forelagt i den nærmeste Fremtid. Den Rigsdagssamling, vi gaar ind til, bliver spændende.

Köbenhavn, den 7 Oktober 1912.

Thora Daugaard.

På rösträttskongress i München.

Den 24—25 september 1912.

Helt nyligen blev jag på resa mellan Lindau och München en ofrivillig lyssnare till ett samtal mellan tvenne unga herrar, som sutto mitt emot min man och mig i kupén. Den ene av dem, mörk med vackra, tänkande ögon, åhörde med stort intresse vad hans gode vän, med söderns livlighet i uttryck och gester, berättade honom. Denne, en man med ett mycket intelligent utseende och ett karaktäristiskt, skarpt markerat ansikte, hade just läst i en tysk tidning, att rösträttskvinnorna i München i dagarna anordnat en kongress och huru där samlats deltagare från hela Tyska riket. Vidare förtäljde han om denna märkliga rörelse och dess framgång i olika länder, och så började han tala om rösträttskongressen i Stockholm förra året och huru underbart det måtte ha varit att ha hört Selma Lagerlöf tala. Allt detta hade han funnit i sin tidning, och de båda utbytte nu sinsemellan sina tankar om saken och funno den "ganz wunderbar". Då kunde jag naturligtvis såsom svensk rösträttskvinna icke längre hålla mig tyst, utan frågade dem om de voro intresserade av kvinnornas rösträttskamp och fick ett: "Oh ja, sehr, meine Frau", till svar. När så tystnaden från min sida var bruten, utspann sig ett livligt och intressant samtal, och då vi vid framkomsten till München skildes åt, kommo vi överens om att följande dag råkas på rösträttskongressen.

Tyvärr var kongressens första dag redan förliden vid vår ankomst till München, men av tidningarna kunde jag se vad som förekommit, tillika med en förklaring varför kongressen just då anordnats. Orsaken var nämligen, att en stor utställning pågick de dagarna i München, till vilken mycket folk från olika delar av Tyskland väntades, och därför funno Münchens rösträttskvinnor tiden vara inne att slå ett stort slag för saken.

Kongressen öppnades måndagen den 24 sept. i den festligt klädda Weinsaal des Hauptrestaurants im Ausstellungspark och deltagarna hälsades välkomna av dr. Anita Augspurg, ordförande i Münchens rösträttsförening. Hon berörde i sitt hälsningstal särskilt de glädjande underrättelser, som ingått från skilda delar av världen och övergick sedan att tala över ämnet "Allen Frauen das Stimmrecht". Efter föredraget framlades för kongressen trenne resolutioner, varav den första berörde kvinnornas rösträttsfråga och i vilken kongressen fordrade aktiv och passiv valrätt för kvinnor till riksdag, lantdag och kommun. Vidare begärdes för den i statens tjänst anställda kvinnan lika lön som för mannen för likvärdigt arbete. De båda andra resolutionerna berörde några särskilda lokala frågor. På kvällen den första kongressdagen hölls ett stort offentligt möte i Prinzensäle des Café Luitpold. Det var en stor vacker sal klädd med tallrisguirlander, och runt om på väggarna voro uppsatta små grön-vit-violetta flaggor, på vilka stodo tryckta namnen på de olika städer och stater, som voro representerade vid kongressen. Emellan dem voro uppsatta dels propagandatillrop om rösträtten, dels den blivande Budapestkongressens affisch. Denna föreställde en man bärande hela jordklotet på sina axlar, dignande under tyngden, och bredvid honom stående en hög, vacker kvinnogestalt, som tycktes bedja honom att få dela bördan. Och så i stora bokstäver tryckt: "Frauenstimmrecht-kongress in Budapest 1913." Denna affisch skall sändas ut över hela världen och uppsättas på järnvägsstationer och i hotell.

Det offentliga mötet börjades med avsjungandet av de tyska kvinnornas nationalsången med ord av dr. A. Augspurg och på samma melodi som "Deutschland, Deutschland über alles". Därpå hölls först ett längre föredrag om "Lebensmitteltene- rung und Frauenstimmrecht" av fru M. Voss Ziets, ett föredrag om en f. n. i Tyskland ytterst brännande fråga. Talarinnan framhöll bl. a. hurusom det hittills här-

skande "man-regementet" hade kommit fullkomligt till korta och gjort ett fullständigt fiasko genom sin oförmåga att icke värna om det bästa goda, det ädlaste i samhället, familjen. Den skulle nu genom den rådande ohyggliga dyrtiden få lida för en vansinnig och av egoistiska skäl förd politik. Hon påvisade, att alla medel, som hittills föreslagits för avvärdande av dyrtiden, visat sig fullkomligt gagnlösa och otillräckliga, och slutade med en varm vädjan och uppmaning till de styrande, att låta kvinnorna få komma med i det offentliga livet och att understödja kvinnorna i deras kamp för rätt och rättfärdighet.

Sedan kvinnornas Marseillaise, även den med ord av dr. A. Augspurg, avsjungits, bestogs talarstolen under stormande jubel av ledamoten i böhmiska lantdagen fru Viková-Kunetická, som med sitt föredrag: "Die Frau im böhmischen Landtage" tyckte väcka ett stort intresse. Med särskild skärpa skildrade hon, hurusom österrikiska regeringens vägrat henne fullmakt på hennes val som ledamot av lantdagen.

Kongressens andra dag, den 25 sept., företogs en demonstrationsfärd genom Münchens gator. I 18 med höstblommor och ek-lövsguirlander klädda landåre åkte ett 40-tal av kongressens deltagare genom stadens gator och mottogs av Münchenerpubliken enligt en tidning: "mit gewohntem Humor und manchmal etwas boshafem Witz." Det behöves knappast sägas att varje vagn var försedd med en grön-vit-violetta flagga med inskription: "Frauenstimmrecht." Målet var Englischer Garten, där gemensam frukost intogs.

Kl. 3 e. m. upptogs förhandlingarna ånyo i Prinzensäle, där jag så råkade mina reskamrater från föregående dag, intresserade och glada att få vara med.

Efter att först ha antagit en resolution, fick kongressen höra ett varmhjärtat och sakrikt föredrag av fru Adèle Schreiber-Krieger om "Kinderelend und Frauenstimmrecht". Hon liknade staten vid en stor byggnad, skröplig och förfallen, och nödvändig att ombygga. Med särskild betoning framhölls hurusom vid byggnadens förestående renovering den kvinnliga byggnästaren icke finge saknas. Så skildrade hon i bjärta ordalag besök i denna gamla byggnads olika hem, från lyxvåningen till armodets boning och framhöll huru det oftast är barnen, som få lida värst och mest av både trångboddhet och fattigdom.

Med beklagande påvisade hon, att det ännu är männen, som utan hänsynstagande till kvinnorna bedriva både befolkningspolitik och rashygien, icke inseende huru nära och intimt dessa frågor beröra kvinnor och barn. Hon uttalade sin övertygelse att det är just till förmån för barn och ungdom, som kvinnorna sträva efter att vinna sina politiska rättigheter. Kvinnornas rösträttsrörelse är, slutade hon, "eine mütterliche Bewegung". Efter hennes med varmt bifall mottagna föredrag följde en kort paus och sedan vidtog en livlig diskussion. Innan den började, framförde under-tecknad på dr. Augspurgs begäran en hälsning från Sverige och redogjorde med några korta ord för rösträttsfrågans läge hos oss. Dr. Augspurg bad mig att till alla svenska rösträttskvinnor framföra hela kongressens varma hälsning och uttryckte vilken glädje och uppmuntran det var för dem att följa med rösträttsrörelsens snabba framgång i Sverige och uttalade så en förhoppning, att de svenska kvinnorna snart skulle stå som segrare.

På kvällen gavs till förmån för kongressen i Budapest en festföreläsning å Künstlertheater och så var kongressen i München ett minne blott, men ett minne, hoppas jag, som skall sporra många av deltagarna att arbeta på nedrivandet av fördomarnas höga mur, vars fall skall giva åt kvinnorna deras hela och fulla likställighet med männen inom samhället.

Ebba Palmstierna.

Två rösträttsbutiker i London.

För och emot.

Adam Street är en tvärgata till Strand; en rännil från den väldiga trafikfloden, som vissa tider på dagen knappt rymmes inom Strands bräddar, rinner ned genom den mera stillsamma sidogatan. Adam Street är icke något föraktligt läge för en ny affär, som ännu befinner sig i sitt första stadium av trevande och experimenterande. *The International Suffrage Shop* är en av Londons feministiska boklädor. Den startades i april 1911 av miss Sime Seruya, som förut innehafte en kommissionsaffär för böcker i Bedford Street.

Denna bokhandel är ett utslag av den praktiska idealism, som man ofta finner i England. Miss Seruya har haft det modet att börja ett alldeles nytt slags företag med orubblig tro på att det skall lyckas. I hennes affär kan man köpa alla slags sociala, ekonomiska och politiska arbeten, som beröra kvinnan. Böcker i uppfostran, skådespel med socialt syfte — och en hel del moderna engelska teaterstycken komma under den rubriken — broschyrer för dagen finner man utlagda på disken. Svenskarna äro representerade av Strindberg, Ellen Key och Selma Lagerlöf på engelska, Strindberg står i ledet bland dramatiker med ett band dramer i professor Erik Björkmans översättning, Ellen Keys Livs-linjer förekomma i urval, och Selma Lagerlöfs Hem och stat ligger på bordet, där de intressantaste och nyaste broschyrerna ha radats upp. Miss Seruya gör en ursäkt för att dessa icke se tillräckligt fräscha ut, men det bevisar ju bara allmänhetens intresse. En bokhandel, där folk trivs och följaktligen köper böcker, skall ha tjuvlåsta och illa medfarna böcker här och var i lokalen.

Mitt emot ingången äro världens alla rösträttstidningar utställda. Rösträtt för Kvinnors gröna papper är lätt skönjbart bland de andra bladen från olika länder och världsdelar. Miss Seruya är angelägen om, att hennes rösträttsbutik skall bli en mötesplats för kvinnor från alla länder på besök i London. Hon har därför givit den en internationell karaktär och sökt att hålla den utanför partistriderna. Men i våras efter suffragetternas härnadsståg mot Londons butiks-fönster, fick hon fönstren inslagna av en folkhop, som polisen höll sin skyddande hand över.

— Det var en kväll efter en fotbollstävling, berättar miss S., och folkhoppen hade fått blodet i svallning. En skara samlades på gatan utanför, och snart började stenarna regna mot de väldiga fönsterrutorna. Polisen stod på trottoaren mitt emot och åsåg upptrådet utan att röra ett finger. Jag kom gatan fram, just när de börjat, kom in en bakväg i den stängda butiken och skyndade att telefonera till Bow Street efter ridande polis. Alla ljus släcktes i butiken, och jag och mina biträden, som ännu voro kvar, höllo till längst inne i rummet utom räckhåll för stenarna. Den ridande polisen rensade gatan, men inga häktningar företogs. Förut hade polisen inskränkt sitt ingripande till att sända alla vagnarna i drokstationen utanför fönsterna till en annan gata. En hel del av lagret blev skadat, gaskupor och rör slogos sönder, och den ena av de stora rutorna, som kosta 20 pund stycket, krossades totalt.

Varken miss Seruya eller hennes butik ha något med suffragetterna att skaffa, men det har nu aldrig varit en upprörd folkmassas sed att fråga efter nyanserna i uppfattningen hos förhatliga trosbekännare.

Innan jag lämnar den internationella rösträttsbokhandeln, måste jag beundra de utställda vykorterna med porträtt av framstående anhängare. Ellen Terry, Englands Sarah Bernhardt, har låtit taga ett särskilt porträtt för miss Seruya och har försett vykorterna med sin egenhändiga namnteckning. En annan framstående skådespelerska figurerar också i raden, det är miss Cicely Hamilton, som hinner med att vara författarinna och varm rösträttsvän vid sidan av sitt yrke. Miss Hamilton författade och iscensatte för någon tid sedan ett

"Giv kvinnan vad kvinnan tillhör!"

Därtill hör även en förstklassig symaskin; välj därför

"SINGER"

skådespel, där Englands framstående kvinnor från olika tider figurerade. Det var ett dramatiskt och sceniskt verkningfullt stycke, och det gavs över hela England. Bland vykorterna ser man mrs Despard's intelligent, fårade ansikte. Porträtt av välvilligt stämde parlamentsmedlemmar med sympatiska drag kan man tillhandla sig, om man så önskar, men största intresset i samlingen erbjuda Ellen Terry och Cicely Hamilton. De engelska skådespelerskorna ha som bekant en särskild rösträttsförening.

Från butiken leder en trappa ned till en föreläsningssal med plats för ett hundratal åhörare, där föredrag hållas varje söndag under vintern i sociala och ekonomiska frågor, som beröra kvinnan. Den användes även till valmöten. För ögonblicket stiger ur underjorden som en kör av osaliga andar. Miss Seruya ber leende om ursäkt för oljudet, den heliga möteslokalen är "barke-riserad", som man f. n. säger i London om Shakespeares. Förklaring: Granville Barker håller en av slutpetitionerna till Shakespeares En vintersaga, som uppföres i ny instudering på Savoy Theatre.

"God save the King", spelad klockan elva på slaget varje kväll av militärmusiken i Earl's Courtutställningen av Shakespeares England, hade en längre tid varit en påminnelse om, att det var tid att gå till sängs. Till sist kunde jag inte motstå "God save the King" längre, utan steg en vacker dag in i Shakespeares England för att se hur där såg ut. Bland en massa kram och ovärdigt skräp, som man sökte lura på en godtrogen allmänhet, fanns en del intressanta saker, men aldrig hade jag drömt om att här finna antis etablerade i nära grannskap till spågumman och Spratt's hundkåx. Vid huvudgatan i Shakespearestaden hängde en liten gammaldags skylt och vickade i blåsten med en varnande inskrift om att kvinno-regemente är liktydigt med prygelregementet. Vem kunde ana, att antis dölja sådana barbariska sinnen under sina kultiverade och eleganta ytor. En vitklädd, medelålders dam med band i antisuffragistfärgerna, svart, skärt och vitt, stod i dörren och ropade: "Kom in och skriv ert namn på listan mot kvinnorösträtten!" Medan hon vilade sig en stund, studerade jag vykorterna och broschyrerna i de breda, smärutiga fönstren. Rudyard Kipling, ja visst, efter suffragettdåden kom ju hans berömda poem om att det kvinnliga elementet i rasen alltid är farligare och mera fördärvbringande, då det blir retat än det manliga. Honan bland de giftiga ormarna är dubbelt så giftig som hanen o. s. v. Några komiska brevkort av megäror eller kretiner, som skria efter rösträtt, saknar jag tyvärr sinne för att uppfatta, och mrs Humphry Wards vänligt leende gummansikte i deras omedelbara grannskap förhöjer knappast effekten.

Hela den lilla butiken är proppfull av broschyrer, uttalanden av män mot kvinno-rösträtten, antirösträttstidningar i packor och bilder av dekolleterade damer ur societeten, vilka inte vilja ha rösträtt. På ett bord ligger den blivande petitionen till parlamentet, som jag ivrigt uppmanas att sätta

RYNKTIKTUR

Majorskan Edmann

borttager rynkor och pormaskar. Har en underbar förmåga att förnygra och försköna, ty hya blir skär och genomskinlig. Anses vara det yppersta medel i sitt slag. I parti och minut i

FRANSKA PARFYMAGASINET
Hovleverantör
21 Drottninggatan 21, Stockholm

samt i förnämsta Parfymaffärer.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad

Redaktör: ELISABETH KREY.

Träffas onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakargatan 1
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. Norr 600. Allm. tel. Brunkeb. 944.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Distribuering i Stockholm:

Rikstel. Norr 585. Allm. tel. 209 68.

9 f. m.—7 e. m.

Prenumeration genom posten

Pris för 1912 75 öre. Lösnummer 5 öre.

» » 4de kvartalet 25 öre.

För Utlandet 1 krona 75 öre i postanvisning till
tidningens expedition. 4de kvartalet 55 öre.Annonsspris: 20 öre per millimeterhöjd, större
annonser och årsannonser rabatt.

Rikstel. 456. Allm. tel. 604.

9 f. m.—7 e. m.

Männens F. K. P. R.

Anmälan om medlemskap i Männens förbund för kvinnans politiska rösträtt, som är en avdelning av Men's International Alliance for Woman Suffrage, sker till sekreteraren, löjtnant Klas Hedström, adr.: Saltsjö-Duvnäs. Obs.! Den ändrade adressen.

"Mobilisering"

är titeln på det föredrag, som av fru Else Kleen kommer att hållas vid en sammankomst, anordnad av Föreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt i Stockholm torsdagen den 17 okt. kl. 7.30 e. m. i Strandhotellens festvåning, 9 Norra Blasieholms hamnen. Sång utföres av fru Eva Hultman. Förfriskningar kunna mot särskild avgift erhållas vid anordnad buffet. Även icke medlemmar äga tillträde. Biljetter till ett pris av 25 öre tillhandahållas från och med måndagen den 14 okt. i Allm. Tidningskontoret samt vid ingången.

Till medlemmarna av Stockholms F. K. P. R.

De av medlemmarna i Föreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt i Stockholm, som efter den 1 oktober ha ändrat adress, uppmanas att med det snaraste insända sina nya adresser till kassaförvaltaren fröken Stina Quint, Artillerigatan 4.

mitt namn på. Vi ha omkring 30,000 namn, blir svaret på min fråga. Sedan jag nekat tredje resan att skriva på, röjer jag min identitet och väcker en smula sensation.

— Det finns många skäl mot kvinnans rösträtt, säger den vitklädda damen milt. Vi ha haft flera damer från Australien här, som ha funnit att kvinnorösträtten inte haft de verkningar de väntat och som därför skrivit på, — detta är den sista pilen, som avslungas mot min osårbarhet.

De 30,000 namnen lämna mig ingen ro. Det är både män och kvinnor, som givit sin medverkan till petitionen, men 30,000 i sju miljoner-staden London förefaller som en droppe i havet. Utställningen har varit öppen sedan maj, detta är en av de allra sista dagarna, och antidamerna ha säkert icke sparat sig. På utställningens upplysningsbyrå får jag veta, att det gått veckor under säsongen, då man haft 50,000 besökare pr dag. Det låter inte vidare hoppfullt för antis. Fem månaders styvt arbete och endast 30,000 trogna. Även om man etablerar sig i Shakespeares England, står nutiden i alla fall utanför dörren, och ingen antis makt kan stänga den ute.

London i okt. 1912.

Elisabeth Krey.

"Rösträtt för Kvinnor" 1912 - 75 öre

All prenumeration sker genom posten.

Arbetet ute i landet.

Blekinge länsförbund hade den 22 sept. ett talrikt besökt möte i Ronneby. Mötets förhandlingar rörde sig huvudsakligen om de Bergman-Österbergska samhällskurser, som under november skola hållas i Blekinge. Härvid beslöts att kurserna skola börja den 2 nov. och pågå tre veckor eller till den 24. Ämnena bliva: "Kommunens organisation och social hygien", föreläsare fröken Sigrid Kruse, Karlskrona; "Fattigvård och barnavård", föreläsare fru Frigga Carlberg, Göteborg; "Äktenskapslagstiftningen", föreläsare fru Anna Bugge-Wicksell, Lund; samt eventuellt "Kvinnan inom de olika yrkena".

Efter en längre diskussion beslöts att förlägga föreläsningkurserna till följande platser: Olofström, Mörrum, Hoby, Hallabro, Tving, Eringsboda, Lyckeby, Kallinge, Kristianopel och Thorhamn. Då donators brev föreskriver, att dessa upplysningskurser endast gälla landsbygdens befolkning, blevo städerna utan dylika, men beslöt mötet att anordna kurserna så, att tid blev övrig för respektive föreläsarinnor att hålla en eller annan föreläsning även i stadsomhållena, som dessa dock själva få bekosta.

De första kurserna komma att hållas samtidigt i Olofström och Mörrum och de följande två samtidigt i Hoby och Hallabro, därefter i Tving och Eringsboda, sedan i Lyckeby och Kallinge samt till sist i Kristianopel och Thorhamn.

Eringsboda F. K. P. R. hade den 25 sept. anordnat ett samkväm, varvid fröken Edit Lundgren föredrog en artikel: "Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt?", fru Jenny Johanson föreläste över ämnet "Landsbygdens kvinnor och emigrationen", och sång och deklamation utfördes. Mötet avslöts med unisont avsjungande av "Kvinnornas sång".

Göteborgs F. K. P. R. firade den 7 okt. sin tioårsfest på Grand Hotell. Efter ett par sångnummer talade ordf., fru Frigga Carlberg, om de gångna tio åren, under vilken tidrymd man fått bevittna mycket arbete, stor trovissitet och en oförneklig framgång inom rörelsen. Vid sitt bildande räknade föreningen 200 medlemmar och nu inemot 700. Därpå följde prof. O. E. Lindbergs föredrag om "Kvinnorna i Tusen och en natt". Inledningsvis berörde tal. kvinno-problemet, vars fulla lösning numera är endast en tidsfråga, och skildrade därefter de olika kvinnokaraktererna i Tusen och en natt. Det intressanta föredraget avslutades med en varmt uttalad förhoppning att nutidens kvinna skönare än någonsin skall uppbygga det nya kvinnosläktets historia. Efter ett par sångnummer upplästes telegram från Landsföreningen, Stockholms F. K. P. R. m. fl. Vid supén talade fröken Thyra Kullgren för styrelsen med särskild hänvändelse till fru Carlberg och föreningens sekreterare, fröken Hildur Öijer, och till dem båda överlämnades blommor i rösträttsfärgerna, gult och vitt. Som festens slutnummer är att anteckna fröken Öijers inträde i en antirösträttskvinnans skepelse och hennes tal mot kvinnans rösträtt, vilket åhördes under stormande munterhet.

Kristianstads F. K. P. R. hade den 4 okt. föreningsmöte, varvid diskuterades kvinnornas resurser vid höstens stadsfullmäktigeval och beslöts att anordna ett allmänt kvinnomöte i november för att försöka få in ännu en kvinnlig representant i stadsfullmäktige. Fröken E. Nilsson refererade sammarens rösträttsmöte i Nackarps dal. Föreningen beslöt, att höstens arbete skulle inriktas på att öka medlemsantalet. Då "Mjöldroppens" klädförråd är i stort behov av ökning, beslöts, att arbetsaftnarna, varvid kläder förfärdigas till "Mjöldroppens" förråd, skola fortsättas även i höst.

Säfte F. K. P. R. hade den 26 sept. sammanträde, varvid beslöts att i likhet med föregående år anordna en julfest för barn och att till julen anskaffa full beklädnad åt tio barn.

ROHTLIEB & COMP.

Innehavare:

Översättarinnan EMILIE KULLMAN

Kontor:

Nybrogatan 26, Stockholm.

Prima Anthracit i olika krossningar.
Hushållskol, Cokes,
Marie-Briketter till billigaste priser.

Riks Tel. 40 62.

Allm. Tel. 78 39.

(K. R. 403)

Stockholms Nya Resandehem

STUREPLAN — Birgerjarlsgatan 19 — (Kungsgatan 1.)

Rikstel. 77 50. Allm. Tel. 242 21.

Nytt — Förstklassigt — Komfortabelt.
Rum från 2 kr. till högre pris. Veckorabatt gives.

Högaktningfullt E. LINDORM.

Stockholms Ritkontor

rekommenderar sina i alla prislägen smakfulla och vackra handarbeten. Ritningar till broderier för klädningar utföras i extra vackra mönster.

Huvudaffär: Drottninggatan 30.

Filialet: Humlegårdsgatan 11, St. Paulsgatan 1, Upplandsgatan 34.

AFFÄRSREGISTER

Behöver skorna lagas?
så vänd Eder till Svenska Skosulningsfabriken, Norrlandsgatan 21. Skorna hämtas och hemsändes efter tillsägelse på allm. 248 40 eller riks 62 77. Obs.! Billiga priser och prima materialier. (A. F. 776).

Ivar Öhrnbergs Bokbinderi

4 Observatoriegatan, Stockholm. R. T. 8208, A. T. 10432. Utför allt vad till yrket hör. Uppfostring och fernissning av kartor och plancher. Specialité: Förgyllning för hand och press. Klädsel av skriv- och spelbord. Omsorgsfullt arbete och moderata priser. (A. F. 796.)

Agnes Hallbergs Modeaffär

Upplandsgatan 25

rekommenderas. Smakfulla hattar, moderata priser. Sorghattar på lager.
Allm. Tel. 116 02. (A. F. 797.)

Agda Svenssons Modemagasin

Mästersamuelsgatan 63. Allm. Telefon 159 07

Rekommenderar sitt stora väl sorterade lager av alla nyheter i Modebranschen. Sorgsaker ständigt i lager. Pariser-Modeller. Obs! Billiga priser.

Ateljé Central.

Om Ni vill ha väl utförda porträtt och billiga priser, gå till Mästersamuelsgatan 71, andra huset från Vasagatan. Hiss. Visitt 3 kr., kab. 5 kr. pr. duss.
Ateljé Central.

Välj ett vackert sommararbete hos

ESTHER FLYBORG

Tapisseriaffär

Götgatan 15, 1 tr. Malmkillnadsgatan 48 A

Allm. Tel. 30687 Allm. Tel. 4825

Vesterlånggatan 52, Allm. Tel. 21847

FÖRENINGEN

HANDARBETETS VÄNNER

5 Birgerjarlsgatan, Stockholm

Riks 91 02. Allm. 116 74.

Rösträtt för Kvinnors

sextonde nummer innehåller bl. a.:

Det dagas. Av *Elsa Collin*.Ansvar och solidaritet. Av *Ann Margret Holmgren*.Ett uttalande av *Arvid Neovius*.Teori och praktik. Av *E. H.*Rätt är makt. Av *Sigrid Kruse*.En rösträttskatekes. Av *Amä*.Varför slår ni upp ert paraply? Av *Frigga Carlberg*.Kvinnorösträttens riksdagshistoria VIII. Av *Gulli Petrini*.Otaliga äro de tvärsäkra. Av *Elin Wägner*.Brevkort fra Norge. Av *Fr. Mörck*.Nyt fra Danmark. Av *Thora Daugaard*.Films.
På rösträttskongress i München. Av *Ebba Palmstierna*.Två rösträttsbutiker. Av *Elisabeth Krey*.

Arbetet ute i landet m. m.

P. A. Collijns

Extra Prima
o. Prima
Bomullslärf.
Marknadens
bästa
kvalitéer.

BILLIGA BÖCKER!

Antikvariatet, Malmkillnadsgatan 25

Svensk och utländsk litteratur, planschverk, musikaler m. m. Böcker uppköpas!

Allm. Tel. 127 51.

Kom ihåg adressen!

DAMFRISERINGEN

24 Mästersamuelsgatan 24

utför alla slags kamningar, hårarbeten och champonering. Förstklassigt arbete till moderata priser.
Allm. Tel. 190 18.

MODEAFFÄREN

Oskarsteaterns hus

rekommenderas.

Rikt och väl sorterat lager. Billiga priser.
Allm. Tel. 244 01 IDA NORDGREN.

ELIN MADÉNS Märkningsateljé

LILLA VATTUGATAN 12 (Näret av Brunkebergsgatan). STOCKHOLM

Utför all slags märkning för maskin. Även hälsömnad och stoppning av duktyger samt fällning emottages. Förstklassigt arbete. Billiga priser. A. t. 119 05.

Gustafson & Barchæus

Modemagasin

9 Jakobsgatan 9. (Obs! Mitt emot Nordiska Kompaniet).

Ständigt lager av Sorgartiklar. Förstklassigt arbete Moderata priser.
Allm. Tel. 228 56

JANSSON & LÖFVING

MODEMAGASIN

Skepparegatan 29

Allm. Tel. 248 95 Rikstel. Ö. 11 23

Föreningens för Svensk Hemslöjd

Permanent utställning

Biblioteksgatan 12, Stockholm.

Enda försäljare av **äkta allmogearbeten** såsom Vävnader, Spetsar, Folkdräkter, Möbler, Järn- och Träarbeten, Lergods m. m.

OBS.!

Önskar ni stilfulla och välgjorda möbler? Gör då ett besök

MÖBELAFFÄREN

Gamla Kungsholmsbrogatan 26, Malmkillnadsgatan 19

A. P. Anderson.

Hotell, Matsalar o. d.

Vegetariska Matsalarna & Pensionatet

Drottninggatan 94, 1 tr. rekommenderas. Middag serveras från kl. halv 4—5. Tiden kan dock ändras efter överenskommelse.

A. T. 26 055. Augusta Rydell. (A. F. 777.)

MÜLLERS CAFÉ

16 Norrlandsgatan rekommenderas. Särskilda matsalar för damer. Stora hygieniska Matsalar 1 tr., känt för sin goda, välagade mat. A nedre botten servering efter tyskt och svenskt mönster. Obs! Stor rabatt vid köp av kupper. Obs! Ett omtyckt kaffe serveras hela dagen Öppet till kl. en kvart före 12.

Hotell Häglund

Innehavare: H. Brolin

Nära Centralstation 36 Vasagatan, Stockholm Vid Central-Posthuset

Rekommenderar sina hembrefliga och tysta rum till moderata priser. Rikstel. 37 02. Allm. tel. 116 73

Norrländska Privathemmet

(Anna Öhrlund)

Stora Vattugatan 5, Stockholm. Allm. Telefon 209 61.

För resande ljusa o. komfortabla rum, försedda med elektr. ljus m. m. Obs! Hiss. Endast 2 min. från Centralstation.

PENSIONAT HÖJDEN

5 tr. Hiss.

Trevliga rum, godt bord med trevlig utsikt från takplatan

Vasagatan 5 Riks 124 53

Emma Grönbergs Pensionat

15 A Norrlandsgatan 15 A

(2 min. väg. från Norrmalmstorg och Kungsträdgården)

Tysta, komfortabla möblerade rum från 2 kr. Hiss, elektr. ljus.

Värmeledning, W. C. Ringledning i alla rum.

English spoken. Deutsch sprechen. A. T. 11447. R. T. Norr 5 05

Stockholm, Ivar Hægströms Boktryckeri A.-B., 1912.